

Vilniaus Universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Jevgenijaus Minioto,

V kurso, finansų ir mokesčių teisės

studijų šakos studento

Magistro darbas

**Kriptoturto rinkų reglamentas (MiCA) ir kriptoturto teisinio
reguliavimo evoliucija Lietuvoje**

**Cryptoasset Markets Regulation (MiCA) and the Evolution of
Cryptoasset Legal Regulation in Lithuania**

Vadovas: Dr. Vitas Vasiliauskas

Recenzentas: doc. dr. Martynas Endrijaitis

Vilnius

2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe yra analizuojamas kriptoturto rinkos teisinis reglamentavimas Europos Sąjungoje bei Lietuvoje, MiCA reglamentas ir kriptoturto pagrindiniai aspektai. Siekiama atskleisti kriptoturto esmę ir išanalizuoti ne tik patį reglamentavimą, bet taip pat atskleisti reglamentavimo problematiką ne tik Europos Sąjungoje, tačiau ir Lietuvoje. Tam atlikti buvo apžvelgiami ne tik teisės aktai, bet taip pat ir kriptoturto rinkos padėtis, siekiant, jog atlikta analizė būtų aktuali darbo rašymo momentu.

Pagrindiniai žodžiai: kriptoturtas, emitentas, kriptoturto paslaugų teikėjas, MiCA, ES.

This paper analyzes the legal regulation of the crypto-asset market in the European Union and Lithuania, the MiCA regulation and the main aspects of crypto-assets. The aim is to reveal the essence of crypto-assets and analyze not only the regulation itself, but also the regulatory issues not only in the European Union, but also in Lithuania. For this purpose, not only legal acts were reviewed, but also the situation of the crypto-asset market, in order to ensure that the analysis was relevant at the time of writing the paper.

Key words: crypto-asset, issuer, crypto-asset service provider, MiCA, EU.

TURINYS

IŽANGA.....	2
1. Kriptoturto samprata.....	4
1.1 Kriptoturto sąvoka ir rūšys	4
1.2 Kriptoturto technologija	8
1.3 Kriptoturto saugojimas	10
2. MiCA reglamentas.....	12
2.1 Bendroji pagrindžiančioji informacija.....	12
2.2 E. pinigų žetonų reglamentavimas	13
2.3 Su turtu susietų žetonų reglamentavimas	16
2.4 Kriptoturto, kuris nėra su turtu susieti žetonai arba e. pinigų žetonai reglamentavimas.....	19
2.5 Bendras kriptoturto paslaugų teikėjų reguliavimas	21
2.6 Atskirų kriptoturto paslaugų teikėjų reguliavimas	24
2.7 MiCA reglamento privalumai ir trūkumai	27
3. Kriptoturto teisinis reguliavimas Lietuvoje.....	31
3.1 Retrospektyva.....	31
3.2 Esamas reguliavimas ir jo probleminiai aspektai	34
IŠVADOS.....	37
SANTRAUKA	43
SUMMARY	44

IŽANGA

Nagrinėjamos temos aktualumas. Po pasaulį sukrėtusios 2008 metų finansinės krizės, asmuo arba grupė asmenų prisidengę Satoshi Nakamoto pseudonimu išleidžia atvirą laišką, kuriame teigiama, jog yra dirbama ties nauju skaitmeniniu produktu pavadinimu – Bitcoin, kuris yra visiškai tiesioginio veikimo (*angl. Peer-to-peer*) elektroninių pinigų versija (Nakamoto S., Bitcoin, 2009). Nors šis laiškas padėjo pradžia tokiam kriptoturtui, kokį mes jį žinome dabar, jo užuomazgos prasidėjo žymiai anksčiau. Pati technologija, kuri yra būtina kriptoturtui egzistuoti, užuomazgos buvo aprašytos kriptografo Deivido Chaumo 1982 metų moksliniame darbe “Kompiuterinės sistemos, kurias sukūrė, prižiūri ir kuriomis pasitiki abipusiai įtartinos grupės”. Neilgai trukus po S. Nakamoto laiško išleidimo, buvo atlikta viena pirmųjų ir turbūt žinomiausia transakcija naudojant kriptoturtą, 2010 m. gegužės 22 d. Floridoje gyvenantis asmuo vardu Laszlo Hanyecz forume bitcointalk.org paskelbė, jog už 10 000 Bitcoin žetonų, kas tuo metu buvo apytiksliai 41 JAV doleris, jis nusipirko dvi dideles picas. Dabar šios picos yra turbūt pačios brangiausios visoje istorijoje, kadangi pagal dabartinį kursą, už dvi picas L. Hanyecz sumokėjo apie 909 000 eurų. Praėjus kiek daugiau nei dešimtmečiui, Bitcoin žetonų vertė ženkliai padidėjo, o kriptoturtas tapo pasauliniu fenomenu, ką geriausiai iliustruoja tai, jog 2024 m. gruodžio pradžioje vieno Bitcoin žetono vertė pirmą kartą perkopė 100 000 JAV dolerių. Tačiau svarbiausias įvykis kriptoturto rinkoje atėjo iš Europos Sąjungos (toliau – ES), ES tapo viena pirmųjų jurisdikcijų įvedusi šios rinkos reglamentavimą, taip prilyginus ją klasikinei finansų rinkai. Dėl šių priežasčių šis magistro darbas yra aktualus norint pilnai suprasti naują reglamentavimą, jo pagrindinius aspektus ir pačio kriptoturto sampratą.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas yra išnagrinėti dabartinį kriptoturto rinkos reguliavimą ES ir Lietuvoje, išanalizuoti šios rinkos reguliavimo raidą Lietuvoje.

Darbo uždaviniai. Nurodytiems darbo tikslams įvykdyti yra keliami šie uždaviniai:

- 1) Išanalizuoti pagrindinius kriptoturto aspektus ir jo ypatybes, kurios išskiria jį iš kitų turto rūšių.
- 2) Apžvelgti ir išanalizuoti ES kriptoturto teisinį reguliavimą ir identifikuoti stipriąsias ir silpnąsias jo puses.
- 3) Apžvelgti kriptoturto teisinį reglamentavimą Lietuvoje, peržiūrėti jo raidą ir identifikuoti probleminius aspektus.

Darbo objektas. Šio darbo objektai yra kriptoturto rinką reglamentuojantys ES ir Lietuvos teisės aktai.

Darbo metodai. Šiame darbe buvo naudojami įvairūs metodai. Aprašomasis metodas buvo naudojamas siekiant aprašyti kriptoturto rinką reglamentuojančius teisės aktus ir pagrindinius kriptoturto aspektus. Lingvistinis ir sisteminis metodas buvo naudojamas siekiant suprasti ir įvertinti teisės aktus susijusius su kriptoturtu. Galiausiai, analitinis metodas buvo naudojamas atskleisti pozityvius ir probleminius teisės aktų aspektus

Darbo originalumas. Šiame darbe nagrinėjama tema per trumpą laiką buvo nagrinėjama universitetiniuose rašto darbuose ir internetiniuose straipsniuose nemažai kartų. Nagrinėjant šią temą didžiausias dėmesys buvo skiriamas ES reglamentavimui ir jo pasekmėms, kadangi didžioji dalis darbų yra užsienio autorių. Pagrindiniai aspektai atskiriantys autoriaus darbą iš jau esančių yra tai, jog šiame darbe taip pat bus pažvelgta į kriptoturto rinkos teisinį reglamentavimą Lietuvoje, jo raidą ir probleminius jo aspektus. Pagrindinė darbo originalumo išraiška yra tai, jog darbe bus nagrinėjama Lietuvos reguliavimo problematika atsižvelgiant į dabartinį ES reguliavimą, retrospektyvą ir kitą viešai prieinamą informaciją apie kriptoturto ypatumus.

Pagrindiniai šaltiniai. Šiame darbe pagrindiniai šaltiniai yra Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1114 ir Kriptoturtų Rinkų Įstatymas, taip pat darbe buvo naudojami kriptoturto rinkos duomenys kartu su straipsniais ir publikacijomis apie patį kriptoturtą ir jo rinką. Galiausiai siekiant retrospektyviai pažvelgti į teisinį reguliavimą Lietuvoje, buvo naudojami ir kiti teisės aktai bei institucijų išaiškinimai. Visi šie šaltiniai buvo skirti išnagrinėti kriptoturto teisinį reglamentavimą, taip pat tinkamai apibrėžti kriptoturtą, atskleisti jo ypatumus ir suprasti darbo metu esančią rinkos padėtį.

1. Kriptoturto samprata

Finansų rinkai, ypač skaitmeninių finansų rinkai, sparčiai vystantis iškyla problemos dėl naujų reiškinių ir sąvokų apibrėžties, ypač iš teisinės pusės. Pastaruoju laikotarpiu, kriptoturto, virtualaus turto ir kartais elektroninių pinigų sąvokos buvo dažnai painiojamos, o kartais tapatinamos. Todėl, šiame skyriuje, bus nagrinėjami pagrindiniai aspektai, kurie atskiria kriptoturtą nuo kitų panašių turto rūšių, tokie kaip kriptoturto saugojimas, technologija slypinti už jo, šiame skyriuje taip pat bus aptariama pati kriptoturto sąvoka ir pagrindinės jo rūšys. Būtent pagrindinių kriptoturto aspektų supratimas yra svarbus norint tinkamai išanalizuoti ir suprasti jam taikoma reguliavimą.

1.1 Kriptoturto sąvoka ir rūšys

Kadangi kriptoturtas yra ganėtinai naujas reiškinys, ilgą laiką nebuvo vieningo apibrėžimo, tačiau pastaruoju metu daug pasaulio institucijų priėjo panašią nuomonę, kuri yra išreikšta Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2023/1114 dėl kriptoturto rinkų (Toliau – **MiCA reglamentas** arba **MiCA**), jog kriptoturtas yra skaitmeninė vertės arba teisės išraiška, kurią galima perleisti ir laikyti elektroniniu būdu naudojant paskirstytojo registro ar panašią technologiją. Reikia paminėti, jog dažnai kriptoturto ir skaitmeninio turto sąvokos yra tapatinamos ir naudojamos, kaip sinonimai, tačiau skaitmeninio turto sąvoka yra truputį platesnė. Plačiausiai skaitmeninis turtas yra apibrėžiamas, kaip turtas kuris yra skaitmeninės formos ir turi vertę (Gaubienė, N., 2022, p. 5.). Prie šio turto gali būti priskiriami ir elektroniniai laiškai, socialinės medijos paskyros, skaitmeninę formą turintys muzikos įrašai, vaizdo medžiaga ir knygos (Lehavi, A., 2019, p. 200.). Iš pateiktų pavyzdžių ir apibrėžimų, matome, jog skaitmeniniam turtui nėra būtinos kriptografijos, paskirstytojo registro ar blokų grandinės (*angl. Blockchain*) technologijos, šis turtas taip pat gali būti saugomas įvairiose laikmenose, būtent dėl šių savybių virtualaus turto ir kriptoturto sąvokos negali būti tapatinamos ir naudojamos, kaip sinonimai.

Skirstant kriptoturtą į rūšis reikia pastebėti, jog ši sąvoka apima tiek pakeičiamus kriptoturto žetonus, tiek nepakeičiamus, o kadangi šiuo metu pasaulyje yra daug būdų juos išskirti, šioje dalyje bus remiamasi MiCA reglamento paskirstymu. MiCA reglamente yra išskirtos šios kriptoturto rūšys, kurios yra reglamentuojamos jo: elektroninių pinigų žetonai arba e. pinigų žetonai, su turtu susieti žetonai ir kriptoturtas, kuris nėra su turtu susieti žetonai arba e. pinigų žetonai. Taip pat toliau darbe bus aptarta

pora kriptoturto rūšių, kurių MiCA reglamentas nereguliuoja, kaip pavyzdžiui, nepakeičiami žetonai.

Elektroninių pinigų žetonai arba e. pinigų žetonai – remiantis MiCA reglamentu, tai yra kriptoturtas, kurio vertę siekiama stabilizuoti susiejus su vienos oficialios valiutos verte. Iki MiCA reglamentavimo, šie žetonai ir su turtu susieti žetonai, patekdavo po tuo pačiu stabiliojo žetono (*angl. Stablecoin*) apibrėžimu. Geriausias šios rūšies pavyzdys yra Tether žetonas (USDT), kuris yra susietas su JAV doleriu. Šis žetonas, remiantis viešai prieinamais duomenimis, 2025 metų Vasario 18 dieną buvo ketvirtas pasaulyje žetonas pagal savo rinkos vertę (Coinmarketcap.com). Pagrindinis tokio kriptoturto ypatumas yra, tai jog, jo vertę stabilizuoja sąsaja su JAV doleriu, tai padeda sumažinti jo kainų pokyčius ir ilgainiui yra išlaikoma stabili vertė. Pats kriptoturto susiejimas yra vykdomas laikant pakankamą pačios oficialios valiutos rezervą saugykloje. Toks kriptoturtas dažnai yra naudojamos konvertuojant kriptoturtą į oficialią valiutą, kadangi didžioji dalis kriptoturto yra labai nestabilus, metu tarp konvertavimo inicijavimo ir išpildymo gali staiga stipriai pakisti jo vertė, e. pinigų žetonai padeda sumažinti tokią riziką ir išlaiko stabilią vertę konvertavimo metu. Taip pat žmonės dažnai investuoja į e. pinigų žetonus, kai yra tikimasi kriptoturto rinkos kritimo ar nuosmukio, kadangi ši rūšis išlaiko stabilią vertę, net esant dideliame nuosmukiui visoje kriptoturto rinkoje. Šiuo metu pagrindinė šio kriptoturto problema yra, tai, jog nėra atliekami jo auditai, 2024 metų balandžio mėnesį, Tether generalinis direktorius Paolo Ardoino pasakė: „Niekas iš didžiojo ketverto (EY, PwC, Deloitte ir KPMG) nenori audituoti mūsų dėl galimos reputacijos rizikos“. Nors tokių žetonų negalima sulyginti su Bitcoin ar Ethereum dydžiais, jie yra svarbūs būtent dėl savo stabilumo ir glaudaus ryšio su tradicine finansų rinka.

Su turtu susieti žetonai – antrasis stabilusis žetonas, kuris remiantis MiCA reglamentu yra kriptoturtas, kuris nėra e. pinigų žetonas ir kurio vertę siekiama stabilizuoti susiejus su kuria nors kita verte ar teise arba jų deriniu, įskaitant vieną ar daugiau oficialių valiutų, rūšis. Ši rūšis yra labai panaši į e. pinigų žetonus, tačiau ji gali būti susieta su daugiau nei viena oficialia valiuta arba taip pat gali būti susieta su kita verte arba teise. Kadangi šis kriptoturtas yra tai pat susietas su atitinkama verte arba teise, jo panaudojimas ir funkcija yra labai panaši į e. pinigų žetonus, tačiau šių žetonų stabilumas gali būti kiek blogesnis. Nors yra gan stabilų šios rūšies žetonų, kaip Tether Gold, kurio vertė yra susieta su aukso verte, tačiau būtent šios rūšies žetonai privedė prie vienos didžiausių kriptoturto rinkos krizių. TerraUSD (UST) buvo stabilusis žetonas, kuris buvo susietas ne su JAV doleriu, kaip yra įprasta, o su pačiu Luna žetonu, kuris buvo leidžiamas remiantis tuo pačiu bloku

grandinės protokolu ir tos pačios mokėjimo įstaigos „Terra“. Pagrindinė idėja buvo išlaikyti UST stabilumą ir užtikrinti, jog 1 Luna žetonas gali būti iškeistas į vieną UST žetoną, taip užtikrinant ilgalaikį Luna žetono augimą. Tačiau 2022 metų gegužės 7 dieną, UST vertė krito nuo 1 JAV dolerio iki 0.91 cento, taip žmonės pradėjo keisti 0.90 centų vertės UST žetoną į 1 dolerio vertės Luna žetoną, panikoje vis daugiau žmonių pardavinėjo ir pačius Luna žetonus, taip tiek UST žetono, tiek Luna žetono vertė per savaitę tapo nulinė. Forbes duomenimis šis Luna ir UST žetonų nuvertėjimas pasaulio kripturto rinkai kainavo apie 300 milijardų dolerių. Būtent tokios krizės ir didžiuliai pinigų praradimai ir paskatino ES sureguliuoti abi rūšis stabilųjų žetonų.

Trečiajai MiCA reglamento kriptoturto rūšiai yra priskiriamas visas kitas kriptoturtas, kuris atitinka jam iškeltus reikalvumus, kadangi reglamentas mini tik prekių ir paslaugų žetonus (*angl. utility token*), kurie patenka į reglamentavimą, toliau bus aptarti jie ir dar viena žetonų rūšis, kuri patektų būtent po šia kriptoturto kategorija.

Prekių ir paslaugų žetonai – pagal MiCA reglamentą tai yra kriptoturtas, kurio paskirtis yra prieigos suteikimas prie to žetono emitento tiekiamos prekės ar teikiamos paslaugos. Tokie žetonai dažnai išleidžiami per pirminius žetonų siūlymus (*angl. initial coin offering (ICO)*), taip siekiama pritraukti investicijų į kuriamą produktą arba paslaugą ir paskatinti investuotojus panaudoti įsigytus žetonus. Tokių išleidimų metu emitentai dažnai suteikia nuolaidų arba privilegijų jų turėtojams. Kadangi šių žetonų vertė nėra susieta, nei su oficialia valiuta ar kita vertės išraiška, jų vertė yra išlaikoma tik teikiamo produkto verte. Vienas populiariausių šiuo metu prekių ir paslaugų žetonas yra Binance žetonas (BNB), kuris suteikia tam tikrų privilegijų Binance naudotojams, pavyzdžiui, mažesni prekybos mokesčiai (Binance.com). Nors šio žetono panaudojimas yra galimas tik pačioje Binance sistemoje, tai vis tiek netrukdo pasiekti didelės vertės, 2025 m. vasario 19 dienos duomenimis, 1 BNB vertė yra 620 eurų. Tai parodo, jog net žetonui neturint plataus praktinio panaudojimo, investuotojai gali jį naudoti, kaip investiciją, todėl net ir tokie žetonai yra reglamentuojami MiCA reglamento.

Paskutinė MiCA reglamento reguliuojamų žetonų rūšis, kurią reikėtų aptarti šiame darbe yra „meminis“ kriptoturtas (*angl. meme coins* arba *shit coins*), nors jis nėra atskirai išskirtas MiCA reglamentavime, jis, atsižvelgiant į jų prigimtį, patektų prie trečiosios rūšies. Šie žetonai nėra surišti su kažkokia valiuta, teise, jų deriniu ir jie nesuteikia prieigos prie emitento prekės ar paslaugos. Šių žetonų stabilumą palaiko interneto juokeliai ir socialinė medija, būtent dėl to tai yra viena iš nestabiliausių kriptoturto rūšių.

Šiuo metu sparčiai populiarėja Donaldo Trumpo žetonas (TRUMP), kuris buvo sukurtas 2025 m. sausio 18 d., iš viešų duomenų galima matyti, jog jau kitą dieną vienas TRUMP žetonas kainavo apytiksliai 73 JAV dolerius, o vasario 19 d. duomenimis, šio žetono kaina nukrito iki 16 JAV dolerių (coinmarketcap.com). Dėl savo nestabilumo, šie žetonai yra populiarūs norint greitai pasidaryti daug pinigų, kadangi sėkmingai investavus ir laiku pardavus, jų pelno marža yra geriausia iš visų žetonų rūšių, savo esme tokios investicijos primena azartinius žaidimus dėl galimų didelių laimėjimų ir didelės rizikos. Būtent šie žetonai dažniausiai yra naudojami norint sukčiauti kriptoturto rinkoje, dažniausiai yra atliekama kilimėlio traukimo (*angl. rug pull*) schema, kuomet per trumpą laiką, įprastai naudojant socialines medijas, yra pritraukiama daug investuotojų ir tuomet komanda dirbanti prie projekto staigiai parduoda milžiniškai žetonų atsargas, taip devalvuojant žetonus.

Paskutinė kriptoturto rūšis, kuri bus aptarta šiame darbe yra nepakeičiamas kriptoturtas, kuris yra unikalūs – NFT, MiCA reglamento preambulėje yra nurodyta, jog šiam kriptoturtui nėra taikomas šis teisės aktas. Tačiau nepaminėti šio kriptoturto negalima, kadangi visos prieš tai minėtos kriptoturto rūšys buvo pakeičiami žetonai, tačiau NFT nėra vienas jų. Nors jie stipriai skiriasi nuo kitų žetonų, šie žetonai vis tiek užima didelę dalį kriptoturto rinkos. Pagrindinė šių žetonų ypatybė yra tai, jog jie yra nepakeičiami ir jie yra unikalūs, tai reiškia, jog kiekvienas žetonas yra išleidžiamas tik vieną kartą ir jo vertė priklauso nuo jų ypatingų savybių. Šie žetonai smarkiai išpopuliarėjo Covid – 19 pandemijos laikotarpiu, tuo metu „Bored Apes“ NFT žetonus pirkto ne tik kriptoturto mėgėjai, tačiau ir daug pasaulio įžymybių ir kai kurie iš šių žetonų buvo parduodami už šimtus tūkstančių JAV dolerių, tačiau vėliau atėjusi kriptoturto rinkos krizė palietė ir juos, jų kaina drastiškai krito ir dauguma iš jų tapo verti vos kelių dešimčių JAV dolerių. NFT taip pat yra dažnai naudojami ir nusikalstamo pasaulio atstovų, kadangi dėl jų skaitmeninės išraiškos ir unikalumo, naudojantis jais galima lengvai plauti pinigus, panašiai, kaip su meno kūrinių. Šiuo metu nors MiCA reglamentas jų nereguliuoja, NFT reguliavimas gali patekti po kitu ES teisės aktu - Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos (Toliau – **AML Direktyva**), kadangi remiantis šia direktyva kiekvienas asmuo, kuris įsigyja ar parduoda meno kūrinių už daugiau nei 10 000 eurų, turi atlikti išsamų kliento patikrinimą ir jei kyla kokių nors neaiškumų, praneši apie jį ir jo veiklą. Kadangi pačiame MiCA reglamente yra minima, jog šis reglamentas negalioja nepakeičiamiems žetonams, iš teisinės pusės šie žetonai,

gali būti laikomi skaitmeninio meno rūšimi ir tokiu atveju, jiems būtų taikoma AML Direktyva.

Apžvelgus aukščiau paminėtas kriptoturto rūšis, galime matyti, jog jis gali būti įvairių formų ir su unikaliomis savybėmis, kurios visos susiduria su savitais reguliavimo iššūkiais. Tokio masto įvykiai kaip TerraUSD krizė akcentuoja reguliavimo svarbą siekiant apsaugoti investuotojus ir išlaikyti rinkos stabilumą. Kriptoturto technologijų įsitraukimas į tradicinę finansų rinką sparčiai didėja, tačiau iškyla patikimumo ir reputacijos problemos. Investuotojai dažnai pasitelkia kriptoturtą, kaip būdą greitai praturtėti, o kriptoturto emitentai, kaip būdą greitai pritraukti pinigų. Dažnai tai baigiasi investuotojų prarastais pinigais ir nusikalstamos veiklos atlikimu iš emitentų pusės. Būtent tai, pabrėžia būtinybę nuolatos stebėti reguliavimą ir rinkos sąlygas, siekiant apsaugoti investicijas ir užkirsti kelią finansinėms krizėms bei nelegaliems veiksmams kriptoturto rinkoje.

1.2 Kriptoturto technologija

Apžvelgę kriptoturto rūšis, jų savybes ir trumpai palietę šio turto sampratą bei istoriją, svarbu detaliau išanalizuoti pagrindines kriptoturto savybes, kurios leidžia jam funkcionuoti šiuolaikinėje sistemoje. Viena iš esminių šio turto savybių yra specifinių technologijų naudojimas, kurios atskiria jį nuo kito skaitmeninio turto ir užtikrina ne tik veikimo efektyvumą, bet ir saugumą bei patikimumą perleidimo procese. MiCA reglamento 3 straipsnio 1 dalies 5 punkte yra nurodyta, jog kriptoturtas yra skaitmeninė vertės arba teisės išraiška, kurią galima perleisti ir laikyti elektroniniu būdu naudojant paskirstytojo registro (*angl. distributed ledger*) ar panašią technologiją. Paskirstytojo registro technologija, remiantis MiCA reglamentu yra technologija, leidžianti valdyti ir naudoti informacijos saugyklas, kuriose yra saugomi sandorių įrašai. Šiuo metu pasaulyje yra daug paskirstytojo registro technologijų tokių, kaip blokų grandinės technologija, kurią naudoja Bitcoin žetonai, ethereum grandinės technologija, kurią naudoja Ethereum žetonai arba XRPL technologija, kurią naudoja XRP žetonai. Daugumai žmonių gali atrodyti, jog blokų grandinės sąvoka yra tapati su paskirstytojo registro technologijos sąvoka, tačiau reikia prisiminti, jog visos blokų grandinės yra paskirstytieji registrai, tačiau ne visi paskirstytieji registrai yra blokų grandinės (investopedia.com, *Distributed Ledger Technology (DLT): Definition and How It Works*). Kadangi populiariausia iš paskirstytojų registrų yra blokų grandinės technologija, ji ir bus aptarta šiame skyriuje.

Pats dažniausias kriptoturto veikimo pagrindas yra blokų grandinės technologija, kuri jau buvo aprašyta Deriko Chaumo 1982 metų darbe ir kurios vienas pirmų panaudojimų buvo Bitcoin žetone. Blokų grandinės technologiją paprastai galima paaiškinti, kaip tam tikrą apskaitos knygą, kurioje naudojant kriptografiją yra užšifruojami ir įrašomi atitinkami duomenys. Taip pat blokų grandinės technologija išskirtinai naudoja taip vadinamą stūmimo (*angl. Push*) technologiją, kuri užtikrina, jog sandorio šalis neturi pateikti visų savo duomenų vienai centralizuotai duomenų bazei, o tai užtikrina saugumą ir mažesnius mokesčius atliekant atsiskaitymus kriptoturtu (Swan M., 2015, p. 2-4.). Stūmimo technologija yra priešinga traukimo (*angl. Pull*) technologijai, kai informacijos perdavimo užklausą pateikia klientai arba gavėjai. Šių technologijų pavyzdžius galima pademonstruoti per banko pavedimų pavyzdį, atsiskaitant kortele už prekes parduotuvėje, lėšos naudojant traukimo technologiją yra paimamos iš banko sąskaitos ir pervedamos pardavėjui, taip panaudojant traukimo technologiją, tačiau jei pažvelgsime į bankinį pavedimą, asmuo, naudojant dalinę stūmimo technologiją pats pveda lėšas gavėjui. Tačiau tai negali būti vadinama pilnaverte stūmimo technologija, kadangi sistemos operatorius, bet kuriuo metu turi galimybę paimti pinigus iš sąskaitos, atšaukti mokėjimus arba tiesiog uždaryti pačią paskyrą (River.com., Pull Systems vs. Push Systems). Taip pat reikia paminėti ir apie galimybę panaudoti blokų grandinės technologiją už kriptoturto rinkos ribų, jau dabar gydymo įstaigos kartais renkasi blokų grandinės technologiją saugoti pacientų duomenis (Sadzevičius, M. ir Pranevičienė, K., 2024.).

Atskirai reikia paminėti ir taip, kaip yra sukuriamas kriptoturtas, tiek pakeičiamieji žetonai, tiek NFT. Pakeičiami žetonai yra gaunami kasimo procesu (*angl. Mining*), kuomet kompiuteris, kuris yra kasėjas (*angl. Miner*) sprendžia sudėtingas matematines lygtis taip įtraukdamas naujus blokus į blokų grandinę. Mainais už kasimą, kasėjai gauna atlygi – tam tikrą jų kasamo kriptoturto kiekį, būtent todėl ištisos kompanijos arba individai ir užsiima kasimu (Swan, M., 2015). Kiek paprastesnis būdas, kuris neieškoja tiek resursų ir nereikalauja gero kompiuterio yra NFT kūrimas, šis procesas yra vadinamas kaldinimu (*angl. Minting*). Kaldinimas paprastai yra atliekamas per NFT prekyvietes, kuomet skaitmeninis failas yra įkeliamas į blokų grandinę, tuo tarpu blokų grandinė užtikrina NFT autentiškumą pagal skaitmenines failo savybes. Dar vienas skirtumas tarp kaldinimo ir kasimo yra tas, jog kasant asmuo iškart gauna kažkokią piniginę vertę, tuo tarp nukaldinus NFT, reikia jį dar parduoti, kad būtų gauta kažkokia finansinė nauda.

1.3 Kriptoturto saugojimas

Apžvelgus pagrindinę kriptoturto technologiją ir jo gamybą, natūraliai kyla klausimas, kaip jis yra laikomas, kadangi žetonai paprastoje banko sąskaitoje nėra laikomi. Dėl aukščiau išvardintų savybių, kriptoturtas nėra laikomas įprastu turtu, kaip vertybiniai popieriai arba eurai, todėl jis negali būti laikomas vertybinių popierių sąskaitoje ar tiesiog paprastoje piniginėje. Kriptoturtui laikyti yra sukurtos specialios piniginės – virtualiosios piniginės (*angl. digital wallet*), kurios veikia panašiai, kaip banko sąskaitos, jos suteikia teisę saugoti, laikyti arba perleisti atitinkamą kriptoturtą. Nors teoriškai NFT ir paprastų žetonų virtualiosios piniginės nėra visiškai identiškos, dauguma virtualiųjų piniginių šiuo metu palaiko tiek NFT laikymą, tiek pakeičiamųjų žetonų laikymą. Taip pat, nepaisant to, jog pirkimo ir saugojimo procesai šiek tiek skiriasi, jie vis tiek yra labai panašūs. Būtent dėl to, šioje analizėje pagrindinis dėmesys bus skiriamas pakeičiamųjų žetonų piniginėms, o atskirai NFT piniginės aspektai atskirai aptariami nebus.

Virtualiosios piniginės svarbiausi aspektai yra du raktai - viešas raktas (*angl. Public key*) ir privatus raktas (*angl. Private key*), kurie padeda užtikrinti saugų kriptoturto saugojimą ir taip pat leidžia tiksliai bei saugiai perleisti kriptoturtą. Viešas raktas šioje situacijoje veikia, kaip IBAN numeris banko sąskaitoje, jis leidžia perleisti kriptoturtą būtent tam gavėjui, kuriam ir norima jį perleisti. Tačiau privatus raktas negali būti niekam atskleidžiamas, tai yra lyg banko sąskaitos slaptažodis, kuris padeda patvirtinti ne tik sudarytus sandorius, tačiau ilgą laiką kriptoturto rinkoje taip pat įrodydavo virtualiosios piniginės savininko teisę į visą kriptoturtą esantį joje. Dažniausiai privatus raktą sudaro 64 simbolių eilė, taip yra užtikrinama, jog jis nebus lengvai atspėjamas arba nulaužiamas.

Susipažinus su virtualiųjų piniginių sąvoka ir pagrindiniais aspektais, pereisim prie virtualiųjų piniginių rūšių, kurių šiuo metu pasaulyje yra nemažas kiekis ir kurios turi savitų trūkumų ir privalumų. Šiame darbe bus apžvelgti du pagrindiniai jų skirstymai ir trumpai užsimenama apie kitus. Vienas iš pagrindinių šių piniginių skirstymų yra į šaltąsias (*angl. Cold wallet*) ir karštąsias (*angl. Hot wallet*). Esminis skirtumas tarp šių piniginių yra jų prisijungimas prie interneto, karštosios piniginės yra visuomet prijungtos prie interneto, tai leidžia momentaliai vykdyti, bet kokios sandorius susijusius su kriptoturtu. Šaltosios, iš kitos pusės, nėra prijungtos prie interneto, tai leidžia geriau apsaugoti kriptoturtą, tačiau naudojant šį saugojimo būdą yra sunkiau momentaliai atlikti bet kokią sandorį su kriptoturtu. Šios piniginės dažnai yra skirstomos ir smulkiau,

pavyzdžiui kartosios piniginės gali būti išskirtos į mobiliąsias pinigines (*angl. Mobile wallet*), darbalaukio pinigines (*angl. Desktop wallet*) ir kitas. Savo ruožtu šaltosios piniginės gali būti skirstomos į popierines pinigines (*angl. Paper wallet*), techninės įrangos pinigines (*angl. Hardware wallet*) ar net smegenų pinigines (*angl. Brain wallet*). Šis skirstymas tik tai nurodo, kaip yra saugomas privatus raktas ir jų esminio skirtumo tai nekeičia, šaltosios piniginės nėra prijungtos prie interneto, o karštosios – yra. Reikia paminėti, jog pastaraisiais metais atsirado tam tikrų piniginių, kurios turi tiek šaltosios, tiek karštosios savybių, jos dažnai yra vadinamos šiltosiomis pinigėmis (*angl. Warm wallet*). Kitas esminis piniginių skirstymas yra į globojamas pinigines (*angl. Custodial wallet*) ir ne globojamas (*angl. Non-custodial wallet*). Globojamos piniginės yra kuomet asmens privatusis raktas yra žinomas trečiajai šaliai, dažniausiai tai būna finansų įstaiga arba kriptoturto keitykla, kurioje yra saugomas visas kriptoturtas ir per kurią yra atliekami visi sandoriai susiję su juo. Šių piniginių trūkumas yra tas, jog įsilaužus į keityklos arba įstaigos sistemą, visi privatūs raktai tampa žinomi įsilaužėliams. Tokia situacija įvyko populiarioje Japonijos kriptoturto keitykloje, kuomet įsilaužėliai iš Šiaurės Korėjos pavogė apie 4,502 Bitcoin žetonų, kas 2024 m. balandžio 13 d. kursu yra lygu apytiksliai 384 milijonų JAV dolerių (therecord.media, Japanese crypto service shuts down after theft of bitcoin worth \$308 million). Iš kitos pusės, ne globojamos piniginės yra piniginės, kurių privatus raktas yra žinomas tik pačiam piniginės savininkui. Šios piniginės kartu su šaltosiomis yra naudojamos laikyti didesnes kriptoturto vertes asmenims su geromis techninėmis žiniomis, kadangi sunkiau yra atlikinėti sandorius ir pamiršus privatų raktą, jo nebeįmanoma atkurti, kaip galima padaryti, pavyzdžiui, pamiršus prisijungimą prie „Revolut“ sąskaitos.

Apibendrinant šį skyrį, reikia paminėti, jog kriptoturtas yra visiškai naujas reiškinys finansų rinkoje, kurio pagrindinės savybės, kaip laikymas ar gaminimas, išskiria jį iš kitų turto rūšių. Šios savybės lemia tai, jog jis yra dažnai naudojamas juodojoje rinkoje arba atliekant sukčiavimą, tačiau tos pačios savybės gali lemti jo panaudojimą pritraukiant investicijas įmonei, o atskiros jo savybės gali būti panaudojamos už finansų rinkos ribų. Taip pat aukščiau aptartos savybės reiškia tai, jog atsiras paslaugų teikėjų, kurie bandys užtikrinti šio turto prieinamumą ir lengvą panaudojimą. Dėl šių priežasčių, kriptoturto teisinis reguliavimas turi reglamentuoti ne tik pačius žetonus, bet ir paslaugų teikėjus, taip pat jis turi būti skirtas specifiskai šiai turto rūšiai, norint užtikrinti rinkos stabilumą ir tolimesnį technologinį progresą.

2. MiCA reglamentas

Šiuo metu pagrindinis teisės aktas užtikrinantis kriptoturto rinkos stabilumą ir priežiūrą yra MiCA reglamentas, kuris dėl savo apimties ir reguliuojamos rinkos yra sunkiai suprantamas net tik patyrusiems finansų rinkos teisininkams, bet ir pačioms nacionalinėms institucijoms, kurios turi prižiūrėti šio teisės akto laikymąsi. Šioje darbo dalyje toliau bus peržiūrima bendroji MiCA reglamento pagrindžiančioji informacija, kaip šio reglamento priėmimo priežastys su tikslais, o toliau bus aptariamas skirtingų rūšių emitentų reguliavimas kartu su kriptoturto paslaugų teikėjų reglamentavimu.

2.1 Bendroji pagrindžiančioji informacija

Ilgą laiką kriptoturto rinka buvo minimaliai sureguliuota ES lygmeniu, taip pat skirtingose ES valstybėse narėse ši rinka buvo sureguliuota labai skirtingu lygiu, kas lėmė kriptoturto paslaugų teikėjų neužtikrintumą veikiant ES teritorijoje. Šioje rinkoje taip pat periodiškai pasitaikydavo didelių sukčiavimo atvejų, kas kartu su didėjančiu susidomėjimu kriptoturto rinka lėmė tai, jog 2023 metų balandžio 20 dieną ES priėmė naują reglamentą skirtą sureguliuoti šią rinką – MiCA, šis reglamentas pilnai įsigaliojo 2024 metų gruodžio 30 dienos (atskiros nuostatos dėl e. pinigų ir su turtu susietų žetonų įsigaliojo jau anksčiau, nuo 2024 metų birželio 30 dienos), taip ES lygmeniu buvo sureguliuota prieš tai minimaliai reguliuojama kriptoturto rinka. Didelė paskata sureguliuoti šią sparčiai augančią rinką ES lygmeniu kilo ir iš to, jog unikalios ir decentralizuotos kriptoturto ir blokų grandinės technologijos savybės kelia iššūkių tradicinėms teisinėms reguliavimo sistemoms, kurios dažnai yra ribotos jų nacionalinėse jurisdikcijose (Benson, V. et al., 2024, p. 3.). MiCA reglamento teisinis pagrindas kyla iš Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (Toliau – SESV) 114 straipsnio, kuris leidžia ES nustatyti priemones skirtas sukurti vieningą vidaus rinką ir suderinti jos veikimą. Šis SESV straipsnis leidžia ES suderinti visus nacionalinius įstatymus, kurie gali trukdyti laisvam prekių, paslaugų, žmonių ar kapitalo judėjimui, kas gali trukdyti vidaus rinkai (Linden, T. ir Shirazi, T., 2023, p. 11.). Pats MiCA reglamentas buvo didesnio Skaitmeninių finansų paketo (*angl. Digital Finance Package*) dalimi, kuris buvo skirtas užtikrinti ES finansų sektoriaus konkurencingumą, išsaugant vartotojų apsaugą ir finansinį stabilumą (sygna.io., A Guide to the EU's Proposed Markets in Crypto-Assets Regulation). Pagrindinė šio teisės akto savybė yra tai, jog reguliavimas apima ne tik kriptoturtą, kaip žetonus, tačiau ir kriptoturto leidėjus kartu su kitais subjektais, kurie veikia ir teikia paslaugas šioje sferoje. Viena pagrindinių reglamento užduočių buvo

suvienodinti ir pašalinti skirtingą kriptoturto sąvokų ir reglamentavimo interpretaciją ES valstybėse narėse, taip sukuriant vieningą ES reguliavimą ir palengvinant veikimą šioje rinkoje asmenims, kurie šią veiklą nori vykdyti ES. Reglamentas apima ne tik veiklos leidimų išdavimo ir priežiūros reikalavimus, tačiau taip pat apibrėžia reikalavimus dėl klientų apsaugos, interesų konfliktų valdymo ir priemonių, skirtų užkirsti kelią piktnaudžiavimui kriptoturto rinka, įskaitant prekybą pasinaudojant vidine informacija (*angl. insider trading*) ir rinkos manipuliavimą. Taip pat reglamentas uždeda papildomus įpareigojimus kriptoturto leidėjams (emitentams) arba, tam tikrais atvejais, prekybos platformoms dėl baltosios knygos pateikimo, rinkodaros pranešimų, nuosavų lėšų kiekio, licencijos ir kitų. Įsigaliojus šiam reglamentui, norint prekiauti arba leisti bet kriptoturtą, dažnai yra privalomai pranešama apie tai ir konsultuojamasi su nacionalinėmis priežiūros institucijomis, Lietuvoje ši institucija yra Lietuvos Bankas, kurios savo ruožtu konsultuos ir bendradarbiaus kartu su kitų šalių kompetentingomis institucijomis bei ES institucijomis, kaip Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (Toliau – **ESMA**) ir Europos bankininkystės institucija (Toliau – **EBI**). Reikia paminėti, jog valstybėms narėms taip pat buvo suteikta pasirinkimo teisė ties tam tikrais klausimais. Ši teisė yra nustatyta MiCA reglamento 114 straipsnio 3 ir 6 dalyse, dėl pereinamojo laikotarpio režimo ir supaprastintos procedūros prašymams suteikti dėl veiklos leidimo, subjektams, kurie teikė kriptoturto paslaugas iki 2024 metų gruodžio 30 dienos. Lietuva pasirinko patį griežčiausią režimą iš visų ES valstybių narių, nustatydama pereinamąjį laikotarpį – 5 mėnesius, tai yra trumpiausias pereinamasis laikotarpis iš visų ES valstybių narių, Lietuva taip pat visiškai atsisakė suteikti supaprastintą procedūrą jau veikiantiems kriptoturto paslaugų teikėjams. Apžvelgus MiCA reglamento poreikį, pagrindinę bendrąją informaciją, tikslus ir patį trumpai perėjus patį reglamentavimą, galima pereiti prie specifinio kriptoturto ir jo paslaugų teikėjų reguliavimo.

2.2 E. pinigų žetonų reglamentavimas

E. pinigų žetonai yra gana griežtai reglamentuojami MiCA reglamento, remiantis MiCA 48 straipsniu, šie žetonai yra net prilyginami elektroniniams pinigams. Taip pat tai yra vieninteliai žetonai, kurių emitentams yra keliamas reikalavimas turėti kredito įstaigos arba elektroninių pinigų įstaigos veiklos leidimą, reikia taip pat pabrėžti, jog gaunant elektroninių pinigų įstaigos veiklos leidimą taip pat būtų taikomos Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB (toliau – **E. pinigų direktyva**) nuostatos. Nepriklausomai nuo leidimo reikalavimo, šių žetonų emitentams taip pat taikomas reikalavimas pranešti kompetentingoms institucijoms apie savo ketinimą ne mažiau, kaip

prieš 40 darbo dienų prieš žetono įtraukimą į prekybą arba viešą jų siūlymą. Papildomai, tam tikri keliami reikalavimai taip pat yra referuojami į E. pinigų direktyvą, tokie kaip draudimas skirti palūkanas susijusias su e. pinigų žetonais arba lėšų gautų iš e. pinigų žetonų apsauga. Siekiant užtikrinti lėšų apsaugą ir investicijų diversifikavimą, yra taip pat numatyta pareiga emitentui ne mažiau kaip 30 proc. iš e. pinigų žetonų gautų lėšų laikyti atskirose sąskaitose kredito įstaigose, o likusias lėšas investuoti į saugų ir likvidų mažos rizikos turtą, taip užtikrinant, greitą galimą investicijų likvidavimą patiriant kuo mažesnes išlaidas dėl kainų.

Be reikalavimų investicijoms ir leidimams, MiCA reglamentas taip pat nustato atitinkamus reikalavimus emitentų rinkodaroms pranešimams ir baltosioms knygoms, šie reikalavimai apima turinį, formą ir tvarką pagal kurią baltosios knygos ar rinkodaros pranešimai turi būti rengiami. MiCA 51 straipsnis nustato, jog baltojoje knygoje turi būti pateikta aiški ir suprantama informacija ne tik apie e. pinigų žetoną, tačiau ir apie patį emitentą ir visas susijusias teises, pareigas, rizikas, technologiją ir galimą neigiamą poveikį aplinkai. Baltoji knyga turi būti pateikta, kaip glausta pagrindinė informacija, kuri leistų potencialiam investuotojui padaryti pagrįstą pasirinkimą investuoti į žetoną ar ne. Taip pat šis straipsnis, kartu su MiCA reglamento III priedu, nustato baltosios knygos struktūrą ir informacijos pateikimo eiliškumą, straipsnyje yra numatyta pareiga informuoti investuotoją, jog ji nebuvo patvirtinta ES valstybių narių ir valdymo organo pareiškimas, jog informacija yra atitinkanti tikrovę ir teisinga. MiCA reglamento III dalyje yra nustatyti specifiniai reikalavimai, kurie turi būti nurodyti ir sugrupuoti pagal potemes, pavyzdžiui, III priedo a dalies (Informacija apie e. pinigų žetono emitentą) 2 punktas nurodo, jog baltojoje knygoje turi būti nurodyta juridinio asmens teisinė forma, o to pačio priedo e dalies (Informacija apie pagrindinę technologiją) 3 punktas nurodo, jog turi būti parašytas susitarimo mechanizmas. Šiomis priemonėmis yra siekiama, jog visi e. pinigų žetonų emitentai sudarinėtų baltąsias knygas remdamiesi tuo pačiu šablonu, taip pat atskleisdami tą pačią informaciją, taip sumažinant riziką, jog baltosios knygos bus neišsamios arba emitentai specialiai neatskleis tam tikros informacijos susijusios su jais arba žetonais. Papildomai yra tam tikrų reikalavimų ir rinkodaros pranešimams, kurie turi būti aiškūs, neklaidinantys ir lengvai atpažįstami, papildomai rinkodaros pranešimai turi užtikrinti, jog juose būtų nurodoma visa reikiama informacija norint susisiekti su jais arba sužinoti, kur jie randasi. Kartu su reikalavimais baltosioms knygoms, taip yra užtikrinamas vienas pagrindinių MiCA reglamento tikslų – skaidrumas.

Apsisaugoti nuo to, jog emitentai pateiks netikslią ar klaidinančią informaciją, 52 straipsnyje yra įtvirtinta atsakomybė emitentui už tai. Jei tokia informacija turėjo įtakos investuotojo sprendimui, emitentas turės atlyginti visus nuostolius patirtus dėl to, tačiau svarbus aspektas yra, jog įrodinėjimo našta yra užkeliamą ant investuotojo pečių. Taip pat reikia paminėti, jog sutartiniai civilinės atsakomybės panaikinimai arba apribojimai neturi teisinės galios, tokiu būdu yra užtikrinama, jog emitentai negalės mažu šriftu įrašyti punktą apie civilinės atsakomybės apribojimą prie sąlygų su kuriomis yra būtina sutikti

Be baltosios knygos, vienas svarbiausių šių žetonų reguliavimo aspektų yra vadinamoji išpirkimo teisė, kuri yra numatyta MiCA reglamento 49 straipsnyje, šiame straipsnyje yra nurodyta, jog e. pinigų žetono turėtojo prašymu, emitentas privalo jį išpirkti sumokėjęs turėtojui turimo e. pinigų žetono piniginę vertę lėšomis. Taip pat yra pažymima, jog sumokėtos lėšos negali būti kiti e. pinigai, šis straipsnis reiškia, jog emitentas turi būti pasiruošęs, bet kuriuo metu išpirkti žetonus ir dėl to turi turėti pakankamas oficialios valiutos atsargas. Šio reikalavimo pagrindinis tikslas yra užtikrinti, jog juridiniam asmeniui tapus nemokiu, kriptoturto investuotojai neprarastų savo investicijų, kadangi e. pinigų žetonai yra laikoma viena saugiausių investicijų kriptoturto rinkoje.

MiCA IV antraštinės dalies II skyrius išskiria reikšmingus e. pinigų žetonus, kurių emitentams yra keliami papildomi reikalavimai. E. pinigų žetonai yra laikomi reikšmingais, jei pirmosios informacijos ataskaitos laikotarpiu po to, kai tie žetonai buvo viešai pasiūlyti arba siekta juos įtraukti į prekybos sąrašą, arba dviejų iš eilės ataskaitų laikotarpiu buvo nustatyta, jog žetonai atitinka bent tris iš 43 straipsnio 1 dalyje išdėstytų kriterijų. Šios sąlygos yra susietos nuo su žetonų turėtojų ar sandorių skaičiaus, žetono vertės, kapitalizacijos, rezervo dydžio iki emitento statuso, reikšmingumo ar sąsajos su finansų sistema. Reikšmingumas yra nustatomas remiantis informacijos ataskaitomis pateiktomis valstybių narių kompetentingoms institucijoms, EBI ir ECB. Priėmus sprendimą, jog žetonas yra reikšmingas, jo priežiūra yra perduodama EBI, nebent žetonas nėra susietas su euru ir 80 proc. sandorių yra sudaroma emitento valstybėje narėje, tuo atveju jo priežiūra paliekama valstybės narės kompetentingoms institucijoms. Informacija pagal kurią žetonas yra priskirtas prie reikšmingų yra peržiūrima EBI kiekvienais metais ir jei yra reikšmingų pasikeitimų, jis gali būti pašalinamas iš reikšmingų žetonų sąrašo. Emitentas, remiantis 57 straipsniu, gali savanoriškai paprašyti įtraukti jo leidžiamą žetoną prie reikšmingų. Tokiu atveju emitentui reikia pateikti EBI prašymą ir operacijų programą, kuri įrodytų, jog žetonui tikėtina atitikti tris reikiamus kriterijus. Reikšmingų e.

pinigų žetonų emitentams, kurie yra e. pinigų įstaigos yra taikomi su turtu susietų žetonų reikalavimai dėl rezervo ir jo investavimo, likvidumo, atlygio politikos, nuosavų lėšų, vietoje E. pinigų direktyvos reikalavimų.

2.3 Su turtu susietų žetonų reglamentavimas

Griežčiausiai iš visų kriptoturto rūšių sureguliuotas yra būtent su turtu susietas žetonas, kadangi šio žetono emitentams ir viešam siūlymui ar įtraukimui į prekybą yra keliami didžiausi reikalavimai. Remiantis 16 straipsniu, šiuos žetonus viešai siūlyti arba prašyti įtraukti į prekybą gali tik juridinis asmuo gavęs leidimą iš priežiūros institucijos arba kredito įstaiga. Šiam reikalavimui yra išimtis, jei vidutinė neapmokėtų žetonų vertė per metus nė karto neviršija 5 000 000 EUR arba, jei viešas siūlymas yra skirtas tik profesionaliems investuotojams. Tačiau, net taikant išimtį, žetonų emitentui taikomi reikalavimai dėl baltosios knygos ir rinkodaros pranešimų. Reikia paminėti, jog kredito įstaigos, taip pat remiantis 17 straipsniu turi laikytis tam tikrų keliamų reikalavimų. Apart anksčiau minėtos baltosios knygos, kredito įstaigos, likus ne mažiau, kaip 90 darbo dienų iki žetono emisijos, kompetentingai institucijai turi pranešti savo operacijų programą su verslo modeliu, teisinę nuomonę, jog žetonas nėra e. pinigų žetonas ar kriptoturtas, kuriam taikoma MiCA reglamento išimtis, pavyzdžiui, NFT. Tuo pačiu metu, kredito įstaiga turi pranešti MiCA 34 straipsnyje nurodytą valdymo priemonių aprašymą, politikas ir procedūras, susitarimų su trečiųjų šalių subjektais aprašymą, veiklos tęstinumo politikos aprašymą, vidaus kontrolės mechanizmų ir rizikos valdymo procedūrų aprašymą ir aprašymą procedūrų ir sistemų, kuriomis užtikrinamas duomenų prieinamumas, autentiškumas, vientisumas ir konfidencialumas. Nors tokiu būdu yra užkeliami didžiulė administracinė našta emitentams, kompetentinga institucija taip gali parengti atsakymą remiantis plačia informacija apie juridinį asmenį ir užtikrinti potencialių investuotojų saugumą. Kompetentinga institucija peržiūri ją ir perduoda ECB, jei neatrado jokių trūkumų ar neaiškumų, jei jie buvo atrasti – informacija grąžinama kredito įstaigai ištaisyti trūkumus. Jei visa informacija yra surinkta ir paruošta be trūkumų, ECB peržiūrėjusi ją, perduoda ją ESMA, kuri iki viešo siūlymo arba įtraukimo į prekybą pradžios pateikia šią informaciją registre. Jei ECB nustato trūkumų, kompetentinga institucija turi pareikalauti, kad žetonas nebūtų viešai siūlomas arba įtraukimas į prekybą. Nors ši našta emitentams gali pasirodyti, kaip per didelė ir perteklinė, taip pat, kaip ir e. pinigų žetonų atveju, ES nori užtikrinti, jog emitentai bus atsakingi ir yra pasiruošę leisti šios rūšies kriptoturtą, kuris taip pat yra laikomas saugia investicija šioje rinkoje.

Kadangi su turtu susietus žetonus gali leisti ir juridiniai asmenys gavę leidimą tai daryti, atskiri reikalavimai jiems yra nustatyti reglamento 18 straipsnyje. Leidimui gauti reikią pateikti detalią informaciją apie įmonę, įskaitant adresą, įstatus, vadovų ir akcininkų duomenis, vidaus kontrolės mechanizmus ir skundų nagrinėjimo tvarką. Remiantis MiCA 20 straipsniu, kompetentinga institucija, gavusi prašymą, peržiūri jį ir su juo susijusius dokumentus, ar netrūksta kokios nors informacijos, tuomet per atitinkamą terminą įvertina ar asmuo atitinka visus reikiamus kriterijus. Po kompetentingos institucijos peržiūros, bylos duomenis yra persiunčiami EBI, ESMA ir ECB, šios institucijos pateikia savo nuomones, kurios teisiškai yra neprivalomos, tačiau į jas yra būtina atsižvelgti priimant sprendimą. Gavusi visas nuomones, kompetentinga institucija per 20 darbo dienų priima galutinį sprendimą dėl leidimo suteikimo. Tačiau, net ir priėmus sprendimą dėl leidimo suteikimo, kompetentinga institucija turi teisę jį pašalinti reglamento 24 straipsnyje nurodytais atvejais, tokiais kaip, veiklos nevykdymas, nuomonės iš ECB dėl didelės grėsmės gavimas, nemokumo byla ir kitais reglamente nustatytais atvejais. Panaikinus leidimą, emitentas turi įgyvendinti procedūrą pagal parengtą išpirkimo planą, kuris sudaromas remiantis 47 straipsniu, šiame plane turi būti nustatyta, kaip bus išperkami visi išleisti žetonai. Visų šių reikalavimų tikslas yra užtikrinti, jog leidimą gavę asmenys būtų taip pat prižiūrimi, kaip ir kredito įstaigos užtikrinant, jog leidimo gavimas neleis apeiti reikalavimų taikomų kredito įstaigoms.

Su turtu susieto žetono baltosios knygos turinys ir forma yra nurodyta 19 straipsnyje ir MiCA reglamento II priede, tačiau tiek forma, tiek turinys mutatis mutandis atitinka e. pinigų žetono baltosios knygos reikalavimus, bet reikia paminėti, jog II priede šiems žetonams taikoma papildoma dalis dėl turto rezervo. Svarbiausias skirtumas nuo e. pinigų žetonų baltosios knygos reikalavimų yra tai, jog atskirame straipsnyje yra nustatyti reikalavimai dėl knygos pakeitimo, kurie turi potencialą padaryti reikšmingą įtaką. MiCA 25 straipsnyje yra nustatyta, jog likus ne mažiau, kaip 30 darbo dienų iki pakeitimo įsigaliojimo, emitentas naują baltosios knygos variantą pateikia priežiūros institucijai, kuri per šį terminą priima sprendimą patvirtinti pakeitimą ar ne. Patikros metu, priežiūros institucija gali kreiptis nuomonės ECB, EBI ar ESMA. Patvirtinus baltosios knygos pakeitimus, pakeista knyga yra perduodama ESMA, kuri užregistruoja ją registre.

Papildomos pareigos yra nustatomos žetonams, dėl jų vertės, sandorių kiekio ir dėl jų naudojimo kaip keitimosi priemonė. MiCA 22 straipsnyje yra nurodyta, jog jei žetono emisijos vertė yra didesnė nei 100 000 000 EUR, tuomet emitentas kompetentingai institucijai turi pranešti apie jų turėtojų skaičių, išleistų žetonų vertę ir turto rezervo dydį,

vidutinį per dieną atliekamų sandorių skaičių ir bendrą jų vertę, taip pat apie ketvirčio vidutinį per dieną atliekamų sandorių, kuriuose žetonai naudojami kaip keitimo priemonė, skaičių ir vidutinę bendrą jų vertę. Ši informacija yra dalinamasis kartu su ECB, kuris kompetentingai institucijai gali pateikti savo skaičiavimus dėl ketvirčio sandorių skaičiaus ir vidutinės vertės per dieną. Kuomet sandorių skaičius viršija 1 000 000, o vidutinė dienos vertė 200 000 000 EUR, emitentas, kaip nurodyta 23 straipsnyje, sustabdo emisiją ir per 40 darbo dienų pateikia planą kompetentingai institucijai, kaip bus užtikrinama, kaip šie skaičiai nebus viršijami.

Su turtu susietų žetonų emitentams, be bendrų reikalavimų, taikomos papildomos pareigos, susijusios su skaidrumu ir valdymu, dalis šių pareigų taip pat yra taikomos ir reikšmingiems e. pinigų žetonams. Jie privalo viešai skelbti informaciją apie žetonų apyvartą, audito rezultatus ir reikšmingus įvykius, taip pat įdiegti aiškias ir veiksmingas skundų nagrinėjimo procedūras. Emitentai privalo turėti veiksmingas politikas dėl interesų konfliktų, kylančių tarp įmonės ir jos akcininkų, darbuotojų, valdymo organų narių ar trečiųjų šalių, susijusių su rezervo valdymu ar žetonų platinimu, ir viešai skelbti apie juos savo interneto svetainėje. Taip pat reikalaujama pranešti priežiūros institucijai apie valdymo narių pokyčius ir taikyti patikimas valdymo priemones, užtikrinančias skaidrią organizacinę struktūrą, kompetentingą valdymą ir tinkamą turto rezervo valdymą, žetonų išleidimą, išpirkimą, interesų konfliktų valdymą, auditą ir skundų nagrinėjimą. Šiais reikalavimais siekiama užtikrinti, kad emitentas veiktų kuo skaidriau, o investuotojai turėtų pakankamai informacijos apie žetoną ir emitento padėtį.

MiCA reglamento straipsniai 35 – 38 yra skirti emitento nuosavo turto ir rezervinio turto reguliavimui, tačiau 35 straipsnio 2, 3 ir 5 dalys, 36, 37 ir 38 straipsniai taip pat taikomi ir reikšmingiems e. pinigų žetonams. Emitentai privalo turėti nuosavų lėšų, atitinkančių didžiausią nustatytą sumą. Kompetentinga institucija gali reikalauti didesnių nuosavų lėšų (20-40 % didesnių), jei nustatoma didelė rizika dėl rezervinio turto, kapitalizacijos, sandorių skaičiaus ar kitų veiksnių. Taip pat būtina turėti pakankamą turto rezervą, skirtą padengti likvidumo ir su turtu susijusio žetono rizikas. Rezervinis turtas turi būti atskirtas nuo kito emitento turto, valdomas veiksmingai ir apdairiai, turint aiškią žetonų stabilizavimo mechanizmo politiką. Taip pat yra reikalaujama atlikti nepriklausomą turto rezervo auditą kas šešis mėnesius, o jo rezultatai turi būti pateikti kompetentingai institucijai ir paskelbti viešai. Pats rezervinis turtas turi būti saugomas tik pas patikimus kriptoturto paslaugų teikėjus, kredito įstaigas arba investicines įmones, su kuriais yra sudaromos sutartys dėl to. Atitinkamai įstaigos saugančios rezervinį turtą

privalo veikti sąžiningai, teisingai, profesionaliai ir nepriklausomai, papildomai, emitentas turi reguliariai peržiūrėti savo sprendimą dėl saugotojų paskyrimo. Saugojamas turtas gali būti investuojamas į labai likvidžias finansines priemones su minimalia rizika užtikrinant greitą investicijų likvidavimą, tačiau visą operacinę riziką susijusią su tuo prisiima pats emitentas.

MiCA reglamentas taip pat reguliuoja ir šių žetonų emitento akcijų įsigijimą ir perleidimą, reglamentas nustato pareigą informuoti kompetentingą instituciją dėl, bet kokio akcijų paketo perleidimo, dėl kurios balsavimo teisių arba kapitalo dalis pasiektų 20 %, 30 % arba 50 %. Kompetentinga institucija per MiCA nurodyta terminą turi patvirtinti apie informacijos gavimą dėl tokio sandorio ir atlikti sandorio bei pirkėjo įvertinimą. Priėmusi sprendimą, institucija turi apie tai raštu pranešti emitentui, o jei šiam sandoriui yra prieštaraujama – turi būti išdėstyti motyvai. Papildomai, MiCA 5 skyriuje yra aprašomi reikšmingi su turtu susieti žetonai, tačiau reikalavimai jiems, kartu su teisėmis ir pareigomis mutatis mutandis sutampa su anksčiau aptartais reikšmingais e. pinigų žetonais.

2.4 Kriptoturto, kuris nėra su turtu susieti žetonai arba e. pinigų žetonai reglamentavimas

II MiCA antraštinė dalis, reglamentuojanti santykius kylančius leidžiant į prekybą arba viešai siūlant šios kategorijos kriptoturtą nustato silpniausią reglamentavimą iš visų kriptoturto rūšių. Remiantis 4 straipsniu, šį kriptoturtą gali viešai siūlyti bet koks juridinis asmuo, kuris parengė baltąją knygą, paskelbė ją ir laikėsi visų reikalavimų dėl siūlytojų ir rinkodaros pranešimų. Taip pat šiame straipsnyje ir nurodytos ir išimtys, kurios leidžia nerengti baltosios knygos ir neskelbti rinkodaros pranešimus. Papildomai šiame straipsnyje yra numatytas baigtinis sąrašas atvejų, kada MiCA reglamentas tokiam kriptoturtui iš viso yra netaikomas: 1) kriptoturtas siūlomas neatlygintinai; 2) kriptoturtas yra sukuriamas kaip atlygis už paskirstytojo registro priežiūrą arba sandorių patvirtinimą; 3) siūlomas prekių ir paslaugų žetonas, kuris suteiks prieigą prie jau esamos prekės ar paslaugos; ir 4) kriptoturtas gali būti naudojamas tik ribotame prekybininkų tinkle. Tačiau įdomiausia yra tai, jog jei kriptoturtui yra taikomos išimtys, tačiau vis tiek savanoriškai yra rengiama baltoji knyga, remiantis šio straipsnio 8 dalimi, jai vis tiek bus taikomi II antraštinėje dalyje išdėstyti reikalavimai. Reikalavimai įtraukimui į prekybą yra tokie patys, kaip viešam siūlymui, tačiau šis straipsnis nustato galimybę šias prievoles atlikti perduoti prekybos platformos operatoriui, jei yra raštiškas susitarimas tarp prašančio

įtraukti asmens ir prekybos platformos operatoriaus, arba, jei kriptoturtas yra įtraukiamas į prekybą operatoriaus iniciatyva. Esant susitarimui tarp šalių, prašantis asmuo turi pateikti operatoriui visą reikalingą informaciją užtikrinti visų reikalavimų laikymosi.

MiCA 6 straipsnis, kartu su MiCA reglamento I priedu nustato baltosios knygos formą, eiliškumą ir turinį, tačiau reikia paminėti, jog baltoji knyga nedaug kuo skiriasi nuo anksčiau aptartųjų, pagrindiniai skirtumai yra mažesnis pateikiamos informacijos kiekis ir tai, jog baltąją knygą gali rengti trečioji šalis, tačiau tokiu atveju turi būti nurodoma parengusio asmens tapatybė ir priežastis, kodėl jis ją rengia. Kiti šio straipsnio punktai nustato informacija, kuri turi būti joje pateikta, eiliškumą, santraukos ir įvado formą, taip pat pora privalomų teiginių, kurie nesiskiria nuo kitų kriptoturto rūšių. Parengus baltąją knygą, ji turi būti pateikta kompetentingai institucijai kartu su rinkodaros pranešimais ir papildomu paaiškinimu, kodėl šis kriptoturtas nėra laikomas e. pinigų žetonu, su turtu susietu žetonu arba kriptoturtu, kuriam šis reglamentas netaikomas. Reikia pabrėžti, jog 7 straipsnio nuostatos draudžia platinti rinkodaros pranešimus, kol nėra paskelbta baltoji knyga, jei jos reikalauja MiCA reglamentas.

Nors ši rūšis reglamentuojama švelniausiai, MiCA vis tiek nustato tam tikras apsaugos priemones investuotojams ir uždeda atitinkamas pareigas siūlytojams. MiCA 10 straipsnis nustato prievolę siūlytojams skelbti viešo siūlymo rezultatus per 20 darbo dienų nuo pasirašymo laikotarpio pabaigos, arba kartą per mėnesį, jei siūlymas yra neterminuotas. Viešo siūlymo laikotarpiu gautos lėšos taip pat turi būti stebimos ir saugomos kredito įstaigos arba saugojimo ir administravimo paslaugą teikiančio kriptoturto paslaugų teikėjo. Jei viešas siūlymas yra neterminuotas, šios lėšos turi būti saugomos tol, kol galioja neprofesionaliojo turėtojo teisė atsisakyti sutarties. Neprofesionalusis investuotojas turi teisę per 14 dienų atsisakyti sutarties pirkti kriptoturtą, tokiu atveju, remiantis 13 straipsniu, jam turi būti grąžinamas mokėjimas ta mokėjimo priemone, kuri buvo naudojama sandoriui. Ši teisė turi būti nurodoma baltojoje knygoje, o investuotojui nereikia nurodyti jokios priežasties atsisakyti šio sandorio.

Tiek siūlytojų, tiek asmenų prašančių įtraukti kriptoturtą į prekybą pareigos yra aprašytos 14 straipsnyje. Tarp nustatytų pareigų yra reikalavimas veikti sąžiningai, bendrauti su turėtojais ir potencialiais turėtojais aiškiai ir neklaidinančiai, identifikuoti, valdyti, atskleisti ir užkirsti kelią interesų konfliktams ir prižiūrėti, kad sistemos ir saugumo prieigos protokolai atitiktų ES standartus. MiCA 15 straipsnyje yra nustatyta atsakomybė už baltojoje knygoje nurodyta informacija, atsakomybė nedaug skiriasi nuo

kitų rūšių kriptoturtui taikomos atsakomybės tiek dėl atlyginimo, tiek dėl civilinės atsakomybės panaikinimo ar ribojimo. Taip pat verta paminėti, jog šiam kriptoturtui, kaip ir su turtu susietiems žetonams taip pat taikomos ESA priimtose gairėse dėl papildomos informacijos, klausimų ir kriptoturto rūšies nustatymo testo, kurie turi būti pateikti kompetentingai institucijai kartu su baltąja knyga.

2.5 Bendras kriptoturto paslaugų teikėjų reguliavimas

Apžvelgus visus skirtingus kriptoturto rūšių reguliavimus, galima pereiti prie kriptoturto paslaugų teikėjų reguliavimo. Nors tam tikros nuostatos gali būti pritaikytos ir iš anksčiau paminėtų straipsnių, pagrindinis reguliavimas yra nustatytas V ir VI antraštinėse dalyse, kurios reglamentuoja visą paslaugų teikėjo veiklą ir taip pat piktnaudžiavimą rinka. Prieš pereinant prie reguliavimo peržiūros, reikia iš pradžių suprasti, kas gali būti kriptoturto paslaugų teikėju. Remiantis 3 straipsnio, 1 dalies, 15 punkto nustatytu apibrėžimu, toks paslaugų teikėjas yra juridinis asmuo, kurio veikla yra profesionalių kriptoturto paslaugų teikimas. Galimos kriptoturto paslaugos yra nurodytos to pačio straipsnio 1 dalies, 16 punkte, jos apima kriptoturto keitimą į lėšas ar kitą kriptoturtą, kriptoturto saugojimą, platinimą, su tuo susijusių rekomendacijų teikimu ir kitas veiklas, kurios yra nurodytos straipsnyje, verta paminėti ir tai, jog dalis reikalavimų yra taikomi visiems paslaugų teikėjams, tačiau III MiCA reglamento skyrius nustato specifinius reikalavimus atskirų rūšių paslaugų teikėjams.

Nors 59 straipsnio 1 dalies, a punktas nustato, jog kriptoturto paslaugoms teikti, bet kokiam juridiniam asmeniui reikia gauti kriptoturto paslaugų teikėjo veiklos leidimą, to pačio straipsnio 3 dalis nustato galimybę tokias paslaugas teikti ir ne juridiniams asmenims, jei jie užtikrins tokį patį trečiųjų šalių interesų apsaugos lygį. Šiuo atveju ši išimtis nebūtų taikoma fiziniams asmenims, tačiau ji yra įtvirtinta atvejams, kuomet tokias paslaugas norėtų teikti, pavyzdžiui, filialas, kuris remiantis LR Civilinio Kodeksas (toliau – CK) 2.53 straipsniu nėra laikomas juridiniu asmeniu. Prašymai vykdyti tokią veiklą yra suteikiami remiantis 62 ir 62 straipsniais, 62 straipsnyje yra nustatoma visa reikiama informacija, kurią turi pateikti asmuo norintis gauti leidimą. Siekiant užtikrinti tinkamą paslaugų teikimą, yra prašoma labai plačios informacijos, nuo įstatų iki lėšų atskyrimo procedūros aprašymo. Gavusi visą reikiamą informaciją, remiantis 63 straipsniu, kompetentinga institucija peržiūri ją ir per nustatytą terminą priima sprendimą dėl leidimo išdavimo ir apie tai praneša prašymo pareiškėjui. Tam, kad užtikrinti, jog prašymai bus peržiūrimi atidžiai, kompetentingoms institucijoms yra nustatyta galimybė

konsultuotis su kitomis finansų rinkos institucijomis, taip iškilus tam tikriems neaiškumams yra galimybė pasikonsultuoti su institucija, kuri turi daugiau patirties atitinkamoje srityje. Truputį skirtinga leidimų gavimo tvarka yra nustatyta 59 straipsnio 1 dalies, b punkte minimiems subjektas, kadangi šiame punkte išvardinti subjektai jau yra finansų rinkos dalyviai. MiCA 60 straipsnyje yra nurodyta, kokias specifines paslaugas gali teikti šie subjektai, kadangi pagal jų veiklos pobūdį, tam tikriems subjektams gali būti apribojamos paslaugos, kurios gali būti teikiamos, pavyzdžiui, kredito įstaigai nėra ribojamas ratas paslaugų, kurias ji gali teikti, tačiau centrinis vertybinių popierių depozitoriumas gali tik saugoti ir administruoti kriptoturtą klientų vardu. Šie subjektai turi būti gavę veiklos leidimus pagal juos reglamentuojančias direktyvas ir reglamentus, tuomet surinkti visą informaciją nustatyta 60 straipsnio 7 dalyje pateikti kompetentingai institucijai. Kompetentinga institucija peržiūrėjusi visą informaciją, ją pateikia ESMA, kuri perkeltų ją į registrą. Papildomos sąlygos gali būti keliamos, jei kriptoturto paslaugas yra ruošiamasi teikti skirtingose ES valstybėse narėse.

Antrajame šios antraštinės dalies skyriuje yra nustatomos bendrosios pareigos visiems kriptoturto paslaugų teikėjams. Vienas svariausių ir plačiausių reikalavimų yra nustatytas 66 straipsnyje, kuris nurodo, jog paslaugų teikėjas turi veikti sąžiningai, teisingai ir profesionaliai. Ši pareiga apima tiek būtinos informacijos skelbimą ir to tvarką, tiek patį veiklos vykdymą. Kriptoturto paslaugų teikėjams taip pat yra taikomi prudenciniai reikalavimai, užtikrinantys įmonės finansinį stabilumą ir turto bei klientų apsaugą. Įmonėje taikomos apsaugos priemonės turi atitikti, ne tik rūšies reikalavimą, tačiau ir sumos. Apsaugos priemonės gali būti lėšos, draudimo liudijimas arba jų mišinys, pasirinkus atitinkamą rūšį, yra taikomos skirtingos sąlygos jiems. Be apsaugos priemonių, MiCA reglamentas, kaip ir emitentams, kelia sąlygas dėl subjekto valdymo, įskaitant geros reputacijos laikymosi akcininkams ir vadovybei ar atitinkamų politikų turėjimo. Taip pat visiems paslaugų teikėjams yra keliami reikalavimai dėl tinkamo klientų lėšų saugojimo, skaidrios skundų nagrinėjimo procedūros ir interesų konfliktų valdymo. Klientų lėšos turi būti saugomos atskirai, kad būtų apsaugotos nuo nemokumo arba kitų netikėtų įvykių rinkoje ar įmonės viduje. Taip pat paslaugų teikėjai turi prievolę užtikrinti galimybę nemokamai pateikti skundus jiems, kurie turi būti nagrinėjami ne tik greitai, bet ir sąžiningai. Įstatymų leidėjams norint pilnai apsaugoti investuotojus, MiCA reglamentas taip pat reguliuoja ir paslaugų teikėjų santykius su trečiosiomis šalimis, taip įstatymų leidėjas įpareigojo paslaugų teikėjus tinkamai atsirinkti kitas sandorio šalis bei užtikrino, jog kylant ginčams, paslaugų teikėjas atsakys prieš klientą, o ne privers klientą dalyvauti

ginčiuose su trečiąją šalimi. Šiuo atveju tokia atsakomybė primena tam tikra prasme rangovo ir subrangovo teisinę padėtį civiliniuose santykiuose.

Nors MiCA reglamentas griežtai reguliuoja kriptoturto paslaugų teikėjų veiklą, jų įsigijimas taip pat yra gana griežtai sureguliuotas. MiCA 83 straipsnyje yra nustatomi veiksmai, kurių turi būti imamasi prieš perkant arba parduodant akcijas ir kompetentingų institucijų vertinimo veiksmus. Ruošiantis įsigyti ar parduoti kvalifikuotą akcijų paketą arba padidinti ar pamažinti jį tiek, kad viršytų arba nesiektų nustatytų procentų, asmuo turi pranešti apie tai kompetentingai institucijai. Kompetentinga institucija gavusi tokį prašymą, turi atlikti šio prašymo vertinimą, vertinimo metu galimos konsultacijos su institucijomis atsakingomis už kovą su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu, bei finansinės žvalgybos padaliniais. Taip pat, jei trūksta atitinkamos informacijos, gali būti prašoma papildyti arba patikslinti ją. Atlikus vertinimą ir nusprendus prieštarauti tokiam įsigijimui, kompetentinga institucija turi apie tai pranešti asmeniui kartu su motyvais, kodėl buvo priimtas toks sprendimas. MiCA 84 straipsnyje yra pateikimas institucijų vertinimo turinys, nustatoma jog turi būti atsižvelgiama į asmens reputaciją, žinias, įgūdžius ir patirtį. Papildomai turi būti atsižvelgiama į asmens finansinį patikimumą ir į tai ar paslaugų teikėjas galės laikytis ir laikysis šios antraštinės dalies nuostatų. Galiausiai turi būti įvertinama ar šis sandoris yra vykdomas dėl pinigų plovimo ar teroristų finansavimo ir ar toks sandoris padidins jų riziką. Atmesti prašymą kompetentinga institucija gali tik turėdama tam labai svarių priežasčių kylančių iš kriterijų nurodytų ankstesniame sakinyje. Papildomai, institucijos negali tikrinti remiantis rinkos ekonominių poreikių požiūriu, taip užkertant kelią pačioms institucijoms iškreipti rinką ar daryti jai per didelę įtaką.

Galiausiai, 5 MiCA reglamento skyrius nurodo ribas, kuomet kriptoturto paslaugų teikėjas yra laikomas reikšmingu. Vienintelis nustatytas kriterijus yra aktyvių vartotojų vidutinis skaičius per kalendorinius metus – 15 milijonų. Šis skaičius nustatomas atsižvelgiant į aktyvių naudotojų per praėjusius kalendorinius metus skaičiaus dienos vidurkį. Apie šio skaičiaus pasiekimą paslaugų teikėjai turi pranešti kompetentingai institucijai per 2 mėnesius, o ši, sutikus, jog skaičius pasiektas turi pranešti ESMA. Valstybių narių kompetentingos institucijos, kartą per metus, turi pareigą ESMA pranešti apie suteiktus leidimus, panaikinimo procesus ir naudojamus priežiūros įgaliojimus, jei tai yra susiję su reikšmingais kriptoturto paslaugų teikėjais.

2.6 Atskirų kriptoturto paslaugų teikėjų reguliavimas

Trečiajame MiCA reglamento skyriuje yra reguliuojami specifinės kriptoturto paslaugas teikiantys asmenys, baigtinis šių paslaugų sąrašas taip pat yra nurodytas MiCA reglamento 3 straipsnio 16 punkte. Vienas pagrindinių reikalavimų kriptoturto saugotojams ir administratoriams klientų vardu – užtikrinti, kad klientų kriptoturtas būtų laikomas atskirai nuo paslaugų teikėjo turto ir būtų teisiškai atribotas. Tai apsaugo klientų turtą nuo galimų kreditorių pretenzijų iškilus paslaugų teikėjo nemokumui. Be to, būtina turėti saugumo politiką, vidaus taisykles ir procedūras, užtikrinančias kriptoturto saugojimą, bei tvarkyti kliento teises atitinkančių pozicijų registrą. Taip pat būtina užtikrinti, kad klientai neprarastų prieigos prie savo kriptoturto dėl teikėjo kaltės ir būtų nustatytos procedūros, kaip tokiu atveju klientui atgauti ne tik savo kriptoturtą, bet ir prieigos priemones. Klientui pareikalavus arba reguliariai, kas tris mėnesius, turi būti teikiamos kriptoturto būklės ataskaitos. Papildomai yra taikomi tam tikri reikalavimai sutarčiai su klientu, joje turi būti nurodyta visa pagrindinė informacija, tokio kaip šalių tapatybė, paslaugos pobūdis, autentifikavimo sistema, saugumo sistemos aprašymas, mokesčiai ir taikoma teisė

Toliau yra nustatomos prekybos kriptoturto platformų valdymo pagrindinės pareigos ir su tuo susijusių draudžiamų veiksmų sąrašas. Svarbiausias draudimas yra prekiauti anoniminiu kriptoturtu, kriptoturtu kuris turi sąsają su neteisėta ar nesąžininga veikla ir taip pat yra draudžiama prekiauti savo sąskaita. Šiuo draudimu norima sustabdyti arba pamaišyti nusikalstamoms organizacijoms veikti per plačiai naudojamas prekybos platformas naudojant anoniminių kriptoturtą. Be šio draudimo, iš 76 straipsnio kyla taip pat atitinkamos pareigos, turėti aiškias ir skaidrias prekybos platformos taisykles, vykdyti tarpininko suderintus sandorius tik su kliento pritarimu, nustatyti ir informuoti kompetentingą instituciją dėl rinkos piktnaudžiavimo atvejų, viešai skelbti įvykdytų operacijų kainą, apimtį ir laiką, užtikrinti taikomų mokesčių struktūrų skaidrumą, sąžiningumą ir nediskriminacinį pobūdį taip pat turėti atsarginių kopijų saugojimo įrangą bei saugoti 5 metus informaciją apie kriptoturto pavedimus. Papildomai prekybos platforma privalo įsidiegti sistemas kurios užtikrintų platformos atsparumą, tęstinumą, sklandžią prekybą ir galimybę nustatyti ir užkirsti kelią pinigų plovimui ar teroristų finansavimui ir piktnaudžiavimą rinka. Kaip galima pamatyti iš kelių reikalavimų, pagrindinė mintis buvo reguliuojant prekybos platformas, užkirsti pinigų plovimą ir kitas neteisėtas kriptoturto rinkos veiklas ir užtikrinti klientų apsaugą.

Kiek lengviau yra sureguliuotas kriptoturto keitimas į lėšas ar kitą kriptoturtą, tarp reglamento nustatytų pareigų yra nediskriminacinės prekybos politikos nustatymas, keičiamo kriptoturto kainos skelbimas, kainos nustatymo metodai ir apribojimai susiję su atitinkamu kriptoturtu. Taip pat šios paslaugos teikėjai turi vykdyti pavedimus ta kaina, kuri buvo galutiniu pavedimo metu, papildomai klientai turi būti informuojami, kada pavedimas tampa galutiniu. Galiausiai, įvykdyti sandoriai, kaip ir prekybos platformos veikloje, turi būti skelbiami viešai. Kadangi reguliavimas yra ne toks didelis, kaip kitų kriptoturto paslaugų teikėjų, pagrindiniai reikalavimai šių paslaugų teikėjams yra skaidrumas, kadangi kitos rizikos yra tiesiog per mažos tam, kad papildomai būtų apkrautas teikėjas.

Su kriptoturto pavedimų klientų vardu vykdymo veikla yra taip pat reguliuojama ne taip stipriai, kaip kitos. Vienas svarbiausių reikalavimų šią veiklą vykdančiams subjektams yra pavedimo politikos turėjimas, o kitos pareigos kyla būtent iš šios politikos. Klientai turi būti susipažinę su pateikta politika ir iškilus klausimams, veiklos vykdytojas turi įrodyti, jog pavedimai buvo atlikti laikantis nustatytos politikos. Esant reikšmingiems pasikeitimams politikoje, klientai taip pat turi būti informuojami aiškiai aprašant padarytus pakeitimus. Tačiau reikia pabrėžti, jog prieš atliekant pavedimus klientų vardu, net jei yra remiamasi nustatyta pavedimo politika su kuria klientai susipažino, turi būti atsižvelgiama į papildomus veiksnius, kaip kainą, išlaidas ar kitus veiksnius, nebent pavedimas yra atliekamas remiantis konkrečiais kliento nurodymais. Tokiu būdu šios paslaugos teikėjai negalės per daug laisvai disponuoti kliento turtu, kas sumažina ginčų skaičių ir suteikia papildomą apsaugos sluoksnį ne tik klientams, bet ir pačiam teikėjui.

Toliau yra reglamentuojama veikla susijusi su kriptoturto platinimu, šios veiklos vykdytojui yra nustatytos dvi pagrindinės pareigos. Pirmoji yra, jog šios paslaugos teikėjui yra privaloma pateikti sekančią informaciją, prieš sudarant sutartį su siūlytoju, kuri turi būti patvirtinta emitento: svarstomo platinimo rūšį, šios paslaugos mokesčių sumą, siūlomos operacijos laiką, procesą ir kainą, ir informaciją apie tikslinius pirkėjus. Antroji yra, jog turi būti nustatytos konkrečios procedūros dėl situacijų, jei kriptoturto paslaugų teikėjai platina kriptoturtą savo pačių klientams, kainos įvertis buvo per aukštas arba per žemas ar yra teikiamos atitinkamos paskatos.

Taip pat trumpai yra sureglamentuota su kriptoturtu susijusių pavedimų priėmimu ir perdavimu klientų vardu susijusi veikla. Asmenys, kurie verčiasi šia veikla privalo būti

nusimatę procedūras ir priemones, kurios padėtų užtikrinti tinkamą šios veiklos vykdymą. Jiems taip pat yra draudžiama gauti, bet kokią piniginių atlygį už tai, jog jie nukreipia gautus pavedimus į konkrečią prekybos kriptoturtu platformą. Galiausiai šios veiklos vykdytojai privalo užtikrinti, jog su klientų pavedimais susijusi informacija būtų saugojama ir nenaudojama ne pagal paskirtį. Paskutiniaisiais dvejais reikalavimais yra pabrėžiama asmens duomenų apsaugos svarba ir užkertami rinkos iškraipymai sudarant sutartis su konkrečiomis prekybos kriptoturtu platformomis.

Kaip ne keista viena stipriausiai sureguliuotų paslaugų yra rekomendacijų dėl kriptoturto ir kriptoturto portfelio valdymo teikimas. Visų pirma, šios paslaugos teikėjai privalo įsitikinti, jog siūlomos paslaugos atitinka kliento poreikius, įvertindami jo žinias, patirtį, investavimo tikslus, rizikos toleranciją ir finansinę padėtį. Be to, teikiant rekomendacijas yra privaloma pranešti apie rekomendacijų nepriklausomumą ir visas susijusias išlaidas. Nepriklausomiems paslaugų teikėjams yra draudžiama priimti bet kokią naudą, išskyrus aiškiai atskleistą klientui. Jei teikėjo rekomendacijos nėra nepriklausomos, galimos tam tikros finansinės paskatos, jei jos yra skirtos paslaugos kokybei pagerinti, taip pat tokios paskatos negali sutrukdyti sąžiningam, teisingam ir profesionaliam paslaugos teikimui. Visi fiziniai asmenys teikiantys šias paslaugas turi turėti reikiamų žinių ir kompetencijos, kurios turi būti patikrinamos pagal valstybės narės paskelbtus vertinimo kriterijus. Net prieš teikiant šias paslaugas, teikėjai turi gauti išsamią informaciją apie kliento situaciją ir perspėti apie kriptoturto rizikas, tokias kaip vertės svyravimai, galimas turto praradimas ir nelikvidumas. Taip pat būtina reguliariai peržiūrėti kliento tinkamumo įvertinimą, teikti tinkamumo ataskaitas ir reguliarias portfelio valdymo ataskaitas. Toks griežtas reguliavimas yra nustatytas dėl didelio šios paslaugos teikėjų poveikio investuotojams ir kriptoturto rinkai, nors jie patys nepriima ir nedaro jokių pavedimų, jie gali įtakoti investuotojus taip daryti, o sudarius susitarimą su kitu kriptoturto paslaugų teikėju, gali būti ne tik iškreipiama rinka, bet ir apgauti investuotojai. Dėl šių priežasčių toks reguliavimas rekomendacijų teikėjams negali būti laikomas pertekliniu.

Paskutinė kriptoturto paslaugų rūšis yra reglamentuojama MiCA 82 straipsnyje, jame yra reglamentuojamas kriptoturto pervedimo klientų vardu paslaugų teikimas. Vieninteliai reikalavimai keliama šios veiklos vykdytojams yra, jog sutartyje su klientais turi būti nustatytos jų pareigos ir atsakomybė, bei turi būti įtraukti sekantys elementai: šalių tapatybė, paslaugos sąlygų aprašymas, saugumo sistemų aprašymas, taikomi mokesčiai ir taikoma teisė

2.7 MiCA reglamento privalumai ir trūkumai

Kaip buvo minėta anksčiau šiame darbe, pagrindinis MiCA reglamento tikslas yra suvienodinti kriptoturto ir jo paslaugų reglamentavimą visoje ES. Jei anksčiau visur buvo skirtingas reglamentavimas tai šiuo metu, jis visur yra daugmaž vienodas. Šio vieno reguliavimo pagrindinis privalumas yra tai, jog kriptoturto paslaugų teikėjams nebereikės gauti licencijas skirtingose šalyse, tam, kad jie galėtų verstis šia veikla skirtingose šalyse. Po MiCA reglamento priėmimo, jiems užtenka gauti licenciją vienoje valstybėje tam, kad versti savo veikla visoje ES. Taip yra siekiama užtikrinti inovacijų šioje srityje plėtrą, bet tuo pačiu metu užtikrinti šios rinkos stabilumą. Šios rinkos harmonizavimas taip pat panaikina ir kitas problemas kylančias dėl skirtingo reguliavimo, tokias kaip, dvigubas ataskaitų ar duomenų teikimas, duomenų neatitikimas, standartizuotų gairių nebuvimas, visos šios problemos kainuodavo institucijoms ir verslo subjektams ne tik laiką, tačiau tai reikšdavo ir papildomas išlaidas.

Antrasis MiCA reglamento privalumas yra tai, jog jis užtikrina didesnę rinkos skaidrumą, taip apsaugant investuotojus nuo sukčiavimo. Tai yra užtikrinama uždedant kriptoturto emitentams pareigą skelbti baltąsias knygas, kuriuose turi būti pateikiama visa būtina informacija, kaip būstinės adresas, išleisto kriptoturto skaičius ir taip pat aprašomos potencialių investuotojų teisės, kaip atsisakymo teisė. Šis tikslas taip pat yra užtikrinamas priverčiant stabilųjų žetonų leidėjus gauti licencijas iš kompetentingų institucijų, taip siekiant įtraukti papildomą apsaugos lygį prieš duodant leidimą leisti šiuos žetonus. Nors iš praktikos yra matoma, jog šie žetonai dažnai būna stabiliausi rinkoje, tačiau taip pat galima pamatyti, jog būtent šio tipo žetonų svyravimai ir priveda prie didžiausių kriptoturto rinkos kritimų. Iš kitos pusės, šis reglamentas užtikrina rinkos skaidrumą uždedamas papildomas prievolės kriptoturto paslaugų teikėjams, tokias kaip licencijos reikalavimas, specifiniai reikalavimai vadovybei ar rezervo reikalavimai. Dar vienas svarbus elementas, kurį dauguma praleidžia yra tai, jog prekybos platformoms draudžiama bus prekiauti anoniminiu kriptoturtu. Nors šis kriptoturtas gali būti naudojamas įvairiais tikslais, kaip politinis aktyvizmas, dažniausiai jis yra naudojamas nelegalioms veikloms, kaip narkotikų ar ginklų prekyba. Šis draudimas reikš, jog prekybos platformos negalės būti tarpininkės nelegalioje veikloje, panaikins prekybos platformas, kurios išgyvena vien tokios rūšies kriptoturto prekybos, o patiems nusikaltėliams bus truputį sunkiau įgyti kriptoturto, kuris leistų jiems apeiti priežiūros institucijas.

Trečiasis MiCA reglamento privalumas yra tai, jog šiuo reglamentu įvedama tam tikra subjektų atranka šiose srityje. Sugriežtinus reikalavimus emitentams ir paslaugų teikėjams yra užtikrinama, jog ES atsiras mažiau „tuščių“ bendrovių, kurios nedaro jokios veiklos, o jei daro tai teikiamos paslaugos yra nekokybiškos arba naudojamos kaip priedanga nusikalstamai veiklai atlikti. Vienas pavyzdžių panašios atrankos buvo Lietuvoje iki MiCA reglamento įsigaliojimo. Lietuvos Banko duomenimis kriptoturto paslaugų teikėjų Lietuvoje nuo 2020 metų iki 2022 išaugo nuo 9 iki 850, toks didelis šių paslaugų teikėjų skaičius apsunkina darbą ne tik Lietuvos Bankui, tačiau ir kitoms institucijoms, kaip Finansinių Nusikaltimų Tyrimų Tarnyba. Todėl buvo nuspręsta inicijuoti pataisas LR Pinigų Plovimo ir Teroristų Finansavimo Prevencijos įstatymo (toliau – **PPTFPI**) pataisas, kas padėjo sumažinti šių paslaugų teikėjų skaičių iki 200 2023 metų pradžioje (lb.lt). Tokiu pačiu principu MiCA reglamentas taip pat gali sumažinti skaičių ne tik kriptoturto paslaugų teikėjų srityje, tačiau ir leidžiamo kriptoturto ir jų emitentų srityje. Tai reiškia, jog paslaugos bus teikiamos kokybiškesnės ir asmenų, kurie nori tobulėti šioje srityje, taip pat bus užtikrinta, jog leidžiamas kriptoturtas nebus vienos dienos projektai, kuriais siekiama greitai pasipelnyti ir apleisti.

Ketvirtasis privalumas yra labiau jaučiamas pasauliniu lygiu, tai yra jog ES tapo pavyzdžiu kitoms valstybėms ir jurisdikcijoms, kaip galima reglamentuoti, net tokias naujas technologijas kaip kriptoturtas. Ilgą laiką buvo laikoma, jog teisėkūra smarkiai atsilieka nuo dabartinio technologinio progreso, tačiau toks žingsnis gali paskatinti kitas valstybes imti pavyzdį ir panašiai reglamentuoti šią rinką, kas privestų prie dar platesnio harmonizavimo taip palengvinant įmonėms plėtoti savo verslą. Šis teisinis reguliavimas taip pat gali pastūmėti ES arba kitas valstybes bandyti sureguliuoti kitas sparčiai augančias technologines rinkas, kaip dirbtinio intelekto rinką, nelaukiant jos didelio išplėtimo.

Nors MiCA reglamentas buvo reikalingas šioje srityje ir turi daug pliusų, jis taip pat turi ir tam tikrų trūkumų, kurie bus aptarti toliau. Pagrindinis šio reglamento trūkumas yra turbūt plačiausiai aptariamas – nepakeičiamų žetonų išimtis iš šio reglamento taikymo srities. Nors NFT yra ganėtinai skirtingi nuo žetonų, kuriuos pagrinde ir reguliuoja MiCA, jie vis tiek sudaro didelę dalį kriptoturto rinkos. Remiantis statistiniais duomenimis, 2025 metais NFT rinkos pajamos Europoje gali pasiekti iki 174 milijonų JAV dolerių, o vartotojų skaičius – 2,96 milijonų (Statista.com). Taip pat, remiantis pateikta statistika, nuo 2021 liepos mėnesio iki 2022 liepos mėnesio buvo pranešta apie NFT vagystes už daugiau nei 100 milijonų JAV dolerių, o nuo 2017 metų, 8 milijonai

JAV dolerių buvo išplauti per NFT platformas (eliptic.co). Nors šie skaičiai nėra palyginami su perleidžiamųjų žetonų rinka, reikia prisiminti, jog dar daug tokių veiklų buvo nepastebėtos arba apie jas nebuvo pranešta. Taip pat NFT rinkoje slypi tie patys pavojai, kaip ir kitose kriptoturto rinkose, pavyzdžiui, pripumpuoti ir atsikratyti (angl. *Pump and dump*) schemos ar skalbimo prekyba (angl. *Wash trading*). Reikia paminėti ir tai, jog griežčiau suregulius perleidžiamųjų žetonų rinką, nusikaltėliai ir apgavikai gali pereiti prie kitų būdų, kaip greitai užsidirbti pinigų, o kadangi NFT rinka nėra taip griežtai sureguliuota, būtent ten jie gali persikelti.

Antrasis trūkumas yra tai, jog reglamentas taiko tą patį reguliavimą labai skirtingam kriptoturtui, kuris papuola po kategorija „kriptoturto, kuris nėra su turtu susieti žetonai arba e. pinigų žetonai“. Po šia kategorija patenka anksčiau minėti prekių bei paslaugų žetonai, kartu su „meminiu“ kriptoturtu. Nors, bet koks reguliavimas yra pozityvus dalykas, tačiau darbo autoriaus nuomone, reglamentas turėjo išskirti daugiau kriptoturto rūšių, ypač „meminį“ kriptoturtą. Pats pavadinimas šios rūšies kriptoturto skamba nelabai rimtai, tačiau būtent šis kriptoturtas dažniausiai būna naudojamos sukčių schemose, taip pat jų paskirtis drastiškai skiriasi nuo prekių ar paslaugų žetonų, o reguliavimas taikomas toks pat. „Meminis“ kriptoturtas yra labiau, kaip vertybinis popierius, į kurį investuojant pagrindinis tikslas yra parduoti brangiau, nei buvo nusipirkta. Būtent dėl to, baltosios knygos turinys ar apsaugos mechanizmai investuotojams turėtų būti skirtingi nei prekių ir paslaugų žetonams.

Trečiasis trūkumas ši reglamento yra griežtas jo reguliavimas, nors anksčiau buvo minėta, jog reguliavimas yra pozityvus dalykas, jis gali turėti ir neigiamų pasekmių. Visų pirma, aukšti reikalavimai kriptoturto paslaugų teikėjams gali atbaidyti mažesnius paslaugų teikėjus nuo veikimo šioje srityje, kadangi komunikacija su kompetentingomis institucijomis ir atitiktis iškeltiems reikalavimams kainuoja tiek laiko, tiek resursų. Tai gali privesti prie technologinės stagnacijos rinkoje, kuri yra daugelį metų matoma Europos Sąjungoje, lyginant su JAV ar Kinija. Taip pat mažesnių paslaugų teikėjų iškritimas gali privesti prie monopolijos rinkoje, kadangi tokios įmonės kaip Revolut ar Binance turi pakankamai lėšų ir žmonių užtikrinti atitikimą keliamiems reikalavimams, jie gali tiesiog išstumti bet kokius mažesnius rinkos žaidėjus. Be to, dėl griežto reguliavimo, kai kurie kriptoturto produktai gali tapti sunkiau pasiekiami potencialiems investuotojams, kas taip pat gali privesti prie technologinės stagnacijos ar šios tokios rinkos monopolijos.

Apžvelgus tiek stipriasias MiCA puse, tiek silpnasias, galima teigti, jog kriptoturto reguliavimas yra pagirtina iniciatyva ir atėjus šiam reguliavimui potencialūs investuotojai turės daug didesnę apsaugą visoje ES. Taip pat patys tokių paslaugų teikėjai įgauna naudos dėl tam tikrų reguliavimo aspektų. Tačiau reglamente taip pat yra paliekama atitinkamų spragų, kaip su NFT, taipogi yra baiminamasi, jog toks griežtas reguliavimas, ypač paslaugų teikėjams, reikš jog technologinis proveržis bus stabdomas. Nors yra tam tikrų abejonių dėl šių aspektų, galima tikėtis, jog ateityje jis bus papildomas ir su laiku ši nestabili rinka taps taip pat sureguliuota, kaip klasikinė finansinė rinka, o tiek paslaugų teikėjų, tiek emitentų reguliavimas atras status quo tarp rinkos augimo skatinimo ir investuotojų apsaugos priemonių užtikrinimo.

3. Kriptoturto teisinis reguliavimas Lietuvoje

Nors pastaruoju metu tiek Lietuvoje, tiek visoje ES buvo daugybė kalbų apie kriptoturto teisinį reguliavimą, ilgą laiką Lietuvoje kriptoturtas buvo savotiškoje pilkoje zonoje. Nuoseklaus kriptoturto reguliavimo nebuvo galima rasti, o norint tiksliau sužinoti kaip jis yra reguliuojamas reikėjo eiti pro daugybę skirtingų teisinių aktų, PPTFPĮ, jei norima atrasti paslaugų teikėjų reguliavimą, prie to taip pat ėjo ir Lietuvos Banko valdybos pozicijos ir nutarimai, o iš mokestinės pusės Valstybinės Mokesčių Inspekcijos (toliau – **VMI**) išaiškinimai. Nors teisės aktų ir jų išaiškinimų buvo daug, vis tiek nebuvo teisinio aiškumo kaip elgtis paslaugų teikėjams, emitentams ir patiems investuotojams. Tai pasikeitė po MiCA reglamento priėmimo ir LR Kriptoturto rinkų įstatymo (toliau – **KRI**), šiais dvejais aktais buvo įvestas teisinis aiškumas visoje kriptoturto rinkoje, tačiau, net ir įvedus šiuos labai reikalingus teisės aktus tam tikrų probleminių aspektų vis tiek išliko.

3.1 Retrospektyva

Žvelgiant į kriptoturto teisinį reguliavimą retrospektyviai, reikia pradėti nuo pagrindinio teisės akto iki MiCA reglamento – PPTFPĮ. Šiame įstatyme 2020 m. Sausio mėn. atsirado nauja sąvoka – Virtualioji valiuta ir nors šiuo metu, ši sąvoka yra truputį pasenusi, tuo metu savo funkciją ji atliko. Pagrindiniai sąvokos aspektai buvo, jog tai yra piniginio statuso neturinti virtuali vertė, kurios neleidžia centriniai bankai, tačiau kuri vis tiek gali būti pervedama ir pripažįstama kaip atsiskaitymo priemonė. Taip pat svarbu yra tai, jog būtent dėl šios sąvokos, kriptoturtas buvo atskirtas nuo elektroninių pinigų, kurių apibrėžimas tuo metu buvo pateiktas LR elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatyme (toliau – **e. pinigų įstatymas**). PPTFPĮ taip pat buvo įvestos ir kitos sąvokos susijusios su virtualiosiomis valiutomis tokios, kaip pirminis virtualiosios valiutos siūlymas, virtualiosios valiutos adresas ir kitos aktualios sąvokos. Šis įstatymas įtvirtino, jog Finansinių Nusikaltimų Tyrimo Tarnyba (toliau – **FNTT**) skirs nurodymus virtualiųjų valiutų keitykloms ir piniginių operatoriams nurodymus, kurie būtų suderinami su Lietuvos banku ir Lietuvos Respublikos finansų ministerija pinigų plovimo ir teroristų finansavimo srityje. PPTFPĮ taip pat nustatė papildomas prievoles finansų įstaigoms virtualiųjų valiutų srityje, palyginus su paprastais piniginiiais sandoriais. Tapatybės nustatymo pareiga buvo taikoma sandoriams susijusiems su virtualiąją valiuta nuo 1000 EUR, kai tokia pareiga paprastoms finansinėms operacijoms buvo taikoma nuo 15 000 EUR. Tokia pati pareiga yra nustatoma ir atliekant pirminį virtualiosios valiutos siūlymą,

tačiau pinigų suma – 3000 EUR. Nors šis įstatymas ir atliko didelį darbą įvesdamas ne tik virtualios valiutos sąvoką, bet ir su ja susijusias sąvokas, įstatymas vis tiek buvo orientuotas į pinigų plovimo prevenciją, todėl visos prievolės susijusios su virtualiomis valiutomis ir buvo susijusios su tapatybės nustatymu, šios informacijos saugojimu ir jos pateikimu FNTT ar kitoms institucijoms. O tokiai plačiai rinkai kaip kriptoturtas, tokio reguliavimo nepakanka norint užtikrinti investuotojų apsaugą ir rinkos stabilumą.

Iš mokestinės pusės, kriptoturtas buvo reglamentuojamas mokesčių įstatymų dėl kurių paaiškinimus teikė VMI. 2022 metų Rugsėjo mėnesį VMI pateikė išaiškinimus dėl LR Pelną Mokesčio Įstatymo (toliau – **PMĮ**) taikymo ir LR Gyventojų Pajamų Mokesčio Įstatymo (toliau – **GPMĮ**) kriptoturtas srityje. Šiuose išaiškinimuose virtualioji valiuta (kriptoturtas) buvo apibrėžta, kaip trumpalaikis turtas, kuris gali būti naudojamas atsiskaitymams atlikti. Pelną mokesčio požiūriu, išaiškinimai nustatė, jog pagaminus ją, pelno mokesčio bazės juridiniams asmenims neatsirasdavo, kadangi remiantis PMĮ nustatytais pajamų pripažinimo principais, nerealizuotas turtas nėra laikomas pajamomis. Šis išaiškinimas taip pat nustatė, jog atsiskaitant virtualiomis valiutomis su pardavėju ar paslaugos teikėju, remiantis PMĮ 7 str. yra laikoma, jog jis įgijo turto už virtualiosios valiutos vertės sumą. Tačiau taip pat svarbu paminėti, jog visi tokie sandoriai vis tiek turi būti apskaitomi naudojant eurą, kadangi LR Finansinės Apskaitos Įstatymo (toliau – **FAĮ**) 3 str. 5 d. nustato, jog duomenys apskaitos dokumentuose turi būti išreiškiami eurai. VMI PMĮ išaiškiniame taip pat buvo pateiktos ir skirtingos žetonų rūšis, kurioms taikomas skirtingas apmokestinimas, žetonai buvo išskirti į vertybinių popierių požymius turinčius žetonus, prekių/paslaugų žetonus ir likusius žetonus. Taip buvo užtikrinta, jog atsižvelgus į specifinių žetonų savybes, jie bus apmokestinami pagal jų savybes. Pavyzdžiui, vertybinių popierių požymių turintys žetonai apmokestinami taip, kaip vertybiniai popieriai, apmokestinamomis pajamomis investuotojo atžvilgiu buvo laikomos palūkanos arba pajamos uždirbtos iš jų pardavimų, pagal PMĮ 16 str. 1 d. Tačiau prekių/paslaugų žetonų įsigijimas buvo laikomas kaip išankstinis mokėjimas iki kol jie nebus panaudojami. GPMĮ išaiškiniame sąvokos buvo naudojamos tos pačios, kaip ir anksčiau minėtame, PMĮ išaiškiniame, tačiau šiame išaiškiniame buvo koncentruojamasi į fizinių asmenų apmokestinimą susijusi su virtualiosiomis valiutomis. Išaiškiniame buvo nurodyta, kas buvo laikoma kriptoturtas pardavimu GPMĮ tikslais, kaip yra apskaičiuojamos pardavimo pajamos ir kas gali būti laikoma atskaitymu. Taip pat išaiškiniame nustatyta, jog tam tikrais atvejais, kuomet yra atitinkama individualios veiklos požymius, pajamos iš sandorių susijusių su kriptoturtu (virtualiosiomis valiutomis) bus apmokestinamos kaip

individualiai veiklai. Išaiškinimo pabaigoje taip pat yra nurodyta, kaip deklaruoti pajamas iš šios veiklos ir taip pat yra paminimi NFT, kurie VMI nuomone, dažniausiai būtų priskiriami prie prekių/paslaugų žetonų arba vertybinių popierių požymių turinčių žetonu. Iš mokestinės pusės, nors ir nebuvo priimta naujų įstatymų, atnaujinimų ar poįstatyminių teisės aktų, šie išaiškinimai gerai pritaikė esamus teisės aktus naujai rinkai. Išaiškinimuose dažnai buvo keičiamos sąvokos tarp virtualios valiutos ir kriptoturto, tačiau didelės įtakos tai neturėjo.

Panašiai, kaip VMI, 2019 m. Sausio 21 d. posėdyje, Lietuvos Banko valdyba pritarė Lietuvos Banko pozicijai dėl virtualiojo turto ir pirminio virtualiojo turto žetonų platinimo. Tai nebuvo pirmas Lietuvos Banko pranešimas ties kriptoturtu, 2013 metais buvo išleistas įspėjimas dėl jo, tačiau įspėjime buvo nurodyta apibendrinta informacija, kas yra kriptoturtas, kokia technologija yra naudojama, jo istorija, o žmonės buvo įspėti dėl rizikų, kurias gali kelti investavimas į kriptoturtą. Lietuvos Banko 2019 metų pozicija buvo daug platesnė ir taip pat joje buvo nurodyti teisės aktai į kuriuos reikia atkreipti dėmesį teikiant su kriptoturtu susijusias paslaugas. Taip pat šioje pozicijoje Lietuvos Bankas pasirinko konservatyvų požiūrį į kriptoturto paslaugas, nurodydamas, jog finansinės rinkos dalyviai teikiantys finansines paslaugas neturėtų dalyvauti veikloje susijusioje su virtualiuoju turtu. Tokia poziciją Lietuvos Bankas pagrindė nurodydamas, jog LR Bankų Įstatymo 4 str. 3 p. nurodyta, jog bankas be finansinių paslaugų teikimo gali užsiimti tik tokia veikla, kuri padeda teikti finansines paslaugas arba yra kitaip susijusi su jomis. Taip pat nurodė, jog veikla susijusi su virtualiuoju turtu yra nesuderinama su Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymo 5 ir 7 str., e. pinigų įstatymo 13 ir 14 str. ir Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo 4 str. Papildomai, Lietuvos Bankas nurodė, jog vertimasis šia veikla gali būti pagrindas neišduoti licencijos arba ją atšaukti. Antroje pozicijos dalyje yra nurodoma koks teisinis reguliavimas turi būti nustatomas atitinkamam pirminiam virtualiojo žetono platinimui. Atitinkamo teisinio reguliavimo paskyrimas buvo nustatytas atsižvelgiant į leidžiamų žetonų savybes ir jų geriausią atitikimą esamam reglamentavimui, pavyzdžiui, jei žetonai turėjo vertybinių popierių savybių, kaip suteikiama teisė į nuosavybės ar pelno dalį, perleidžiamumas ar kita, tuomet taikomas LR vertybinių popierių įstatymas. Taip pat buvo priskiriami ir kiti teisiniai reguliavimai, tokie kaip, LR sutelktinio finansavimo įstatymas taikymas arba antrinę rinką reglamentuojančių įstatymų taikymas. Ši Lietuvos Banko pozicija, kaip ir VMI išaiškinimai, naujų įstatymų nepriėmė ir nepakeitė esamų,

tačiau padėjo kriptoturto rinkos dalyviams tiksliau pritaikyti jau esamus teisės aktus jų veiklos srityje, taip išvengiant potencialių įstatymų pažeidimų.

Pažvelgus į retrospektyvą, galime pamatyti, jog šios rinkos teisinis reguliavimas Lietuvoje nebuvo labai pažangus. Tačiau reikia pastebėti, jog kriptoturtas yra visiškai naujas dalykas palyginus su klasikiniiais finansinės rinkos instrumentais, kaip akcijos, kurios buvo naudojamos jau XVII a. pradžioje (Tracy J. D., 1990., p. 195-224). Todėl negalima tikėtis, jog teisinis reguliavimas eis koja kojon kartu su technologinėmis pažangomis, o pažvelgus į patį reguliavimą, svarbiausi aspektai, tokie kaip pinigų plovimo prevencija ar mokesčių mokėjimas buvo sėkmingai sureglamentuoti kuriant naujus įstatymus arba aiškinant jau esamus.

3.2 Esamas reguliavimas ir jo probleminiai aspektai

Dabartinis kriptoturto teisinis reguliavimas buvo smarkiai išplėstas dėka MiCA reglamento ir ne tik dėl naujų prievolių emitentams ar paslaugų teikėjams, tačiau ir dėl to, jog valstybės narės buvo priverstos atkreipti dėmesį į šią rinką ir nebegalėjo jos palikti pilkoje zonoje. Lietuvoje panašiu metu, kai buvo beįsigaliojęs MiCA reglamentas, buvo priimtas KRI, kuris priimtas tam, kad užtikrinti MiCA reglamento laikymąsi. Kadangi, šis įstatymas yra, kaip pagalbinis teisės aktas MiCA reglamentui, jame yra labai daug nuorodų į MiCA reglamentą ir labai didelių naujovių jame nėra numatyta. Šiame įstatyme yra numatyti reikalavimai su turtu susietų žetonų emitento ir kriptoturto paslaugų teikėjo valdymo organams ir vadovams, taip pat numatyta pareiga atlikti auditą ir nustatytos atitinkamos auditoriaus pareigos. Beveik visuose straipsniuose yra nurodytos nuorodos į MiCA reglamentą ir kitus Lietuvos teisės aktus, kurie mutatis mutandis taikomi ir subjektams patenkantiems po šio įstatymo taikymu. Šis įstatymas parodo, jog požiūris į kriptoturto rinkas pasikeitė po MICA reglamento, kadangi jame yra nuorodos į tokius teisės aktus, kaip Lietuvos Respublikos finansinių priemonių rinkų įstatymą, tai parodo, jog iš teisinės pusės kriptoturto rinka tampa po truputį panašesnė į klasikinę finansinę rinką. KRI taip pat nustato atitinkamas poveikio priemones už MiCA reglamento pažeidimus, pavyzdžiui, 15 str. yra nustatyta, jog baudos už KRI arba MiCA reglamento pažeidimus gali siekti iki 5 000 000 eurų arba iki 10 procentų bendrųjų metinių pajamų, atsižvelgiant į tai, kuri suma yra didesnė. Taip pat atidžiau pažvelgus į šį įstatymą, galima pamatyti, jog didelė dalis nuostatų yra skirta e. pinigų žetonų ir su turtu susietų žetonų emitentams arba kriptoturto paslaugų teikėjams, tai yra susiję su tuo, jog pačiame MiCA reglamente didžiausias dėmesys yra skiriamas būtent jiems. Pažvelgus į tai, jog ankščiau

paminėtiems asmenims yra taikomas licencijos reikalavimas, kas nėra taikomas kriptoturto, kuris nėra su turtu susieti žetonai arba e. pinigų žetonai emitentams.

Be KRI Lietuvoje kriptoturtą reglamentuoja jau minėti mokesčių teisės aktai, taip pat ir PPTTFPI. Taip pat verta paminėti, tai, jog kriptoturto paslaugų teikėjai taip pat turi vadovautis ir juridiniams asmenims taikomais teisės aktais, tokiais kaip LR Akcinių Bendrovių Įstatymas ar CK, tačiau šie teisės aktai reglamentuoja bendrąsias taisykles skirtas visiems juridiniams asmenims, tokias kaip finansinių ataskaitų pateikimą ar akcijų leidimą. Papildomai, Lietuvos Banko finansų rinkos priežiūros departamentas išleido ir lūkesčių raštą dėl MiCA reglamento įgyvendinimo, tačiau raštas yra bendro pobūdžio, kuriame yra paaiškinamas MiCA reglamentas, KRI ir kiti teisės aktai, kurie bus aktualūs kriptoturto paslaugų teikėjams ir kriptoturto emitentams.

Pagrindiniai probleminiai aspektai su Lietuvos kriptoturto rinkos reguliavimu didžiąją dalimi yra tapatūs su MiCA reglamento problemineis aspektais, kadangi didžioji dalis reguliavimo ateina būtent iš šio reglamento. Tačiau pagrindinė problema su Lietuvos reguliavimu yra neužtikrintumas ir baimė bandyti reguliuoti naują rinką. Iki MiCA reglamento įsigaliojimo, dalis ES valstybių narių jau bandė geriau sureguliuoti ją, pavyzdžiui, Vokietija iki MiCA reglamento įsigaliojimo nustatė licencijos reikalavimą tam tikriems kriptoturto paslaugų teikėjams. Iš to kyla problema, jog jei ES nereguliuos tam tikro rūšies kriptoturto, Lietuvos atžvilgiu jis ir liks nereguliuotas, geriausias to pavyzdys yra NFT. Kadangi NFT patenka į MiCA reglamento išimtį, šiuo metu Lietuvoje šiai kriptoturto rūšiai gali būti taikomi tik dalis teisės aktų susijusių su mokesčiais arba pinigų plovimo prevencija. Reguliavimas susijęs su NFT kaip tik turi plačias galimybes, kadangi tai yra toks kriptoturtas į kurį gali pažiūrėti iš dviejų pusių, kaip į kriptoturtą arba kaip į meno kūrinį. Tačiau reguliavimo nėra įtvirtinto, nei KRI, nei LR Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme. Antrasis probleminis aspektas yra tai, jog virtualaus turto arba kriptoturto sąvokos nėra įtvirtintos pagrindiniuose teisės aktuose, tokiose, kaip LR Baudžiamasis Kodeksas arba CK. Šių sąvokų įtraukimas į pagrindinius teisės aktus suteiktų ne tik teisėtumo šio turto rūšims, tačiau ir papildomą apsaugą jų turėtojams. Tokios praktikos galima rasti kitose pasaulio valstybėse jau ne vienerius metus, pavyzdžiui 2011 m. Taivane buvo išleista oficiali nota, kuri nustatė, jog virtualiosios nuosavybės objektai yra prilyginami materialiams daiktams civilinėje apyvartoje (Ilya, Nejaim, 2022, p. 68). Nors sąvoka virtuali nuosavybė yra gana plati, kuri gali apimti tiek kriptoturtą, tiek kompiuterinio žaidimo valiutą, ji apsaugo jos turėtojus užtikrindama, jog šios rūšies turtas bus apsaugotas taip pat, kaip automobilis ar asmens lėšos banko

sąskaitoje. Šiuo metu daug teisės mokslininkų mano, jog virtualus turtas, įskaitant ir kriptoturtą, turėtų būti laikomas nematerialiu turtu ir traktuojamas, kaip nuosavybės teisės objektas pagal civilinę teisę, o tai gali būti užtikrinama įtraukus šio turto sąvokas į pagrindinius teisės aktus (Didžiulis, 2020, p. 47–48). Trečiais probleminis aspektas yra dažnai ignoruojamas ne tik Lietuvoje, tačiau ir visose kitose šalyse bei jurisdikcijose, tai yra aplinkosauginis aspektas. Remiantis tyrimais publikuotais Jungtinių Tautų Universitete, 2020 – 2021 metais pasaulio Bitcoin kasybos tinkas paliko anglies pėdsaką, kuris prilygsta 42 milijonams sudegintos anglies tonoms (unu.edu., UN Study Reveals the Hidden Environmental Impacts of Bitcoin: Carbon is Not the Only Harmful By-product). Tai yra didžiulė problema ne tik Lietuvai, tačiau ir visam pasauliui, kuri dažnai ignoruojama, ypač kriptoturto rinkos reglamentavime, tai galima ištaisyti minimaliai sureguliuojant kriptoturto kasimą, bent jau iš aplinkosauginės pusės, kas dabar didžiąją dalimi yra visiškai neregamentuojama.

Atsižvelgus į dabartinį reguliavimą, geroji pusė yra ta, jog po ilgų metų kriptoturto rinka Lietuvoje yra pradedama reguliuoti taip užbaigiant „laukinius vakarus“ šioje rinkoje. Tačiau pažvelgus į dabartinius įstatymus ir reglamentus lieka daug visiškai nereguliuotų vietų, kaip aplinkosauga ir NFT ir tam tikrų aspektų, kuriuos reikėtų geriau įtvirtinti, kaip sąvokų įvedimas į pagrindinius teisės aktus.

Apibendrinant, kriptoturto reguliavimas Lietuvoje patyrė reikšmingų pokyčių įsigaliojus MiCA reglamentui, kas leido ištraukti kriptoturto rinką iš pilkosios teisinės zonos Lietuvoje. Tačiau liko dalis reguliavimo problemų, kurios apima neužtikrintumą dėl naujų rinkų reguliavimo, ypač tose srityse, kurių neregamentuoja MiCA, pavyzdžiui – NFT, virtualaus turto ir kriptoturto sąvokos neapibrėžtumą pagrindiniuose teisės aktuose ir nepakankamą dėmesį aplinkosauginiams aspektams, susijusiems su kriptoturto kasimu. Šių problemų sprendimas galėtų užtikrinti didesnę turto turėtojų apsaugą, sumažinti neigiamą poveikį aplinkai ir pristatyti Lietuvą, kaip valstybę su plačiai sureguliuota kriptoturto rinka.

IŠVADOS

1. Kriptoturtas, kaip visiškai naujas darinys finansinės rinkos pasaulyje, pasižymi unikaliomis technologinėmis savybėmis ir pačio turto rūšių įvairove, kas gali lemti ne tik platų jo panaudojimą, tačiau ir sunkumus reguliuojant šią rinką. Už šio turto slėpinti technologija, dideli kriptoturto rinkos svyravimai ir didelė jo vertė yra savybės, kurios išskyrė jį ne tik iš klasikinės finansinės rinkos, tačiau ir iš kito virtualaus turto. Taip pat didelis žmonių susidomėjimas šiuo turtu ir bankų bei kitų finansinių įstaigų atėjimas į šią rinką lėmė ne tik, jog kriptoturtas turi būti teisiškai sureglamentuotas, tačiau ir tai, jog reguliavimas turi būti sukurtas specifiskai šiam turtui. Pats reguliavimas turi taip pat ne tik būti pakankamai platus, kad apimtų visas skirtingas kriptoturto rūšis ar įvairiausius paslaugų teikėjus, bet ir pakankamai subalansuotas, kad būtų užtikrinamas rinkos progresas ir inovacijos;
2. MiCA reglamentas nustatė aukštus reikalavimus norint leisti abi rūšis stabilųjų žetonų, taip pat norint teikti paslaugas kriptoturto rinkoje. Šie reikalavimai buvo nustatyti norint užtikrinti, jog apgavysčių kriptoturto rinkoje sumažėtų, o potencialių investuotojų apsauga padidėtų. Šiuo reglamentu taip pat yra u-tikrinama, jog paslaugų teikėjai ir jų valdymo organai turės pakankamai lėšų ir žinių vykdyti veiklą šioje rinkoje. Nors reglamentas stipriai pagerino kriptoturto rinkos tęsinį reguliavimą ES, tam tikri aspektai liko nereguliuoti arba per daug sureguliuoti. MiCA vos ne visiškai paliko nuošalyje NFT, nors ši kriptoturto rūšis užima didelę dalį rinkos, taip pat reglamentas per siaurai žiūrėjo į reguliuojamųjų žetonų rūšis, išskirdamas tik tris ir dvi iš jų yra stabilieji žetonai. Papildomai uždėjus didžiulius reikalavimus kriptoturto paslaugų teikėjams, MiCA rizikuoja sukurti rinkos monopoliją, kuomet mažesni teikėjai neturės resursų atitikti visus keliamus reikalavimus ir įvykdyti visus reikiamus procesus licencijai ar leidimui gauti;
3. Lietuvoje kriptoturto teisinis reguliavimas, kaip ir daugelyje šalių, prasidėjo nuo to, jog buvo bandomo taikyti jau esamus teisės aktus jam. Tai padėjo sureguliuoti svarbiausias sritis, tokias kaip mokesčiai ir pinigų plovimo prevencija, tačiau platesniam reguliavimui šito neužtenka. ES priėmus MiCA, o Lietuvai KRI, kriptoturto teisinio reguliavimo kokybė stipriai padidėjo, tačiau tam tikrų probleminių aspektų liko. Nors tam tikra reguliavimo problematika sutampa su ES reguliavimo problematika, pagrindinė problema slypi baimėje rizikuoti ir stengtis padaryti daugiau, nei minimumas. Dabartinis Lietuvos reguliavimas visiškai neapima NFT ar aplinkosauginių klausimų, kurie ateityje tikrai bus keliami.

Kriptoturto sąvokos taip pat nėra įvedamos į plačiai naudojamus teisės aktus, kas galėtų užtikrinti didesnę apsaugą ne tik investuotojams, tačiau ir paslaugų teikėjams.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

I. Norminiai teisės aktai

1. 2007 m. gruodžio 13 d. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo;
2. 2023 m. gegužės 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2023/1114 dėl kriptoturto rinkų;
3. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos;
4. 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/110/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros;
5. Lietuvos Respublikos Civilinis Kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, Nr. 74-2262;
6. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (1997). *Valstybės žinios*, Nr. 64-1502;
7. Lietuvos Respublikos kriptoturto rinkų įstatymas (2024). *Teisės aktų registras*, Nr. 2024-13487;
8. Lietuvos Respublikos elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymas (2011). *Valstybės žinios*, Nr. 163-7759;
9. Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymas (2011). *Valstybės žinios*, Nr. 110-3992;
10. Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas (2002). *Valstybės žinios*, Nr. 73-3085;
11. Lietuvos Respublikos finansinės apskaitos įstatymas (2001). *Valstybės žinios*, Nr. 99-3515;
12. Lietuvos Respublikos bankų įstatymas (2004). *Valstybės žinios*, Nr. 54-1832;
13. Lietuvos Respublikos mokėjimo įstaigų įstatymas (2009). *Valstybės žinios*, Nr. 153-6887;
14. Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymas (2003). *Valstybės žinios*, Nr. 74-3424;
15. Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, Nr. 50-1598.

II. Specialioji literatūra

16. Lehari, A., (2019). Property Law in a Globalizing World. Jungtinė Karalystė: Kembridžo universiteto leidykla;
17. Swan, M., (2015). Blockchain: Blueprint For A New Economy. Jungtinės Amerikos Valstijos: O'Reilly Media Inc.;
18. Tracy, J. D., (1990). The Rise of Merchant Empires. Jungtinė Karalystė: Kembridžo universiteto leidykla;
19. Didžiulis, L., (2020). Lietuvos Respublikos daiktinės teisės modelio atsparumas XXI a. iššūkiams. Iš: Daiktinė teisė: ar privatinės teisės pamatai atlaikys XXI a. iššūkius? Vilnius: Žuvėdra;
20. Gaubienė, N., (2022). Priverstinis teismo sprendimo vykdymas skaitmeniniame vykdymo procese;
21. Sadzevičius, M. ir Pranevičienė, K., (2024). „Skaitmeninio turto išieškojimo problematika vykdymo procese“;
22. Benson, V. et al., (2024). „Harmonising cryptocurrency regulation in Europe: opportunities for preventing illicit transactions” European Journal of Law and Economics;
23. Linden, T. ir Shirazi, T., (2023). ”Markets in crypto-assets regulation: Does it provide legal certainty and 37 increase adoption of crypto-assets?”. Financial Innovation Vol 9.

III. Kiti šaltiniai

24. [interaktyvus] Nakamoto, S., (2009). Bitcoin.org. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. [žiūrėta 2025 sausio 28 d.]. Prieiga per internetą: [https://bitcoin.org/bitcoin.pdf ;!!Nyu6ZXf5!uJhSRuyeeX27yec3vpvmvYkch eDIWD HZ8gnX3nc9K-CJon96jR-xFjcwJ4U87oK7hJwv8mZfbWXXpEtV7TuSTr8sdw\\$](https://bitcoin.org/bitcoin.pdf);
25. [interaktyvus] Bitcointalk.org. [žiūrėta 2025 sausio 30 d.]. Prieiga per internetą: <https://bitcointalk.org/index.php?topic=137.0>;
26. [interaktyvus] Coinmarketcap.com. [žiūrėta 2025 vasario 18 d. ir 19 d.]. Prieiga per internetą: <https://coinmarketcap.com/>;

27. [interaktyvus] Binance.com. [žiūrėta 2025 vasario 18 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.binance.com/en>;
28. [interaktyvus] Investopedia.com. [žiūrėta 2025 vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/d/distributed-ledger-technology-dlt.asp>;
29. [interaktyvus] River.com. [žiūrėta 2025 vasario 28 d.]. Prieiga per internetą: <https://river.com/learn/pull-system-vs-push-system/#:~:text=A%20pull%20system%20is%20a%20payment%20system%20where%20the%20payee,fees%20and%20long%20settlement%20times.;>
30. [interaktyvus] therecord.media. [žiūrėta 2025 balandžio 13 d.]. Prieiga per internetą: <https://therecord.media/japanese-crypto-service-shuts-down>;
31. [interaktyvus] sygna.io. [žiūrėta 2025 kovo 17 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.sygna.io/blog/what-is-mica-markets-in-crypto-assets-eu-regulation-guide/>;
32. [interaktyvus] lb.lt. [žiūrėta 2025 kovo 2 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/lt/naujienos/lietuvas-institucijos-reikalavimai-kriptoturto-imonems-turi-buti-sugrieztinti-nedelsiant>;
33. [interaktyvus] statista.com. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.statista.com/>;
34. [interaktyvus] elliptic.co. [žiūrėta kovo 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.elliptic.co/>;
35. [interaktyvus] Valstybinės Mokesčių Inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų Ministerijos pranešimas „Gyventojo gautų virtualios valiutos pardavimo pajamų apmokestinimas gyventojų pajamų mokesčiu“. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/evmi/documents/20142/391071/Virtualios+valiutos+GPM.PDF/954957f9-18f5-1ec9-8c77-fa79d956c6d8?t=1664350832765>;
36. [interaktyvus] Valstybinės Mokesčių Inspekcijos prie Lietuvos Respublikos Finansų Ministerijos pranešimas „Virtualios valiutos apmokestinimas pelno mokesčiu“. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.vmi.lt/evmi/documents/20142/391200/Virtualios+valiutos++apmokestinis++pelno+mokes%C4%8Diu/18d516ab-3a1b-3c21-260d-201e9cc1a64d?t=1664351971890>;

37. [interaktyvus] Lietuvos Banko įspėjimas dėl virtualiųjų valiutų. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą:
https://www.lb.lt/uploads/documents/files/news/ispejimas_bitcoin.pdf.pdf;
38. [interaktyvus] Lietuvos Banko pozicija dėl kriptoturto ir pirminio žetonų platinimo. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą:
<https://www.lb.lt/uploads/documents/files/220127pozicija.pdf>;
39. [interaktyvus] unu.edu. [žiūrėta 2025 kovo 3 d.]. Prieiga per internetą:
<https://unu.edu/press-release/un-study-reveals-hidden-environmental-impacts-bitcoin-carbon-not-only-harmful-product>.

SANTRAUKA

Kriptoturto rinkų reglamentas (MiCA) ir kriptoturto teisinio reguliavimo evoliucija Lietuvoje

Jevgenis Miniotas

Magistro darbe yra analizuojamas kriptoturtas MiCA reglamentas ir kriptoturto teisinio reguliavimo evoliucija Lietuvoje. Darbe yra nagrinėjamas ne tik MiCA reglamentas ar Lietuvos teisinis reguliavimas, tačiau taip pat yra atsižvelgiama į pagrindines kriptoturto ir rinkos savybes. Ši tema yra atskleidžiama nagrinėjant esamą kriptoturto rinkos reglamentavimą, rinkos aspektus ir į jo evoliuciją Lietuvoje. Praėjus kiek daugiau nei dešimtmečiui nuo pirmojo kriptoturto žetono atsiradimo, ši rinka tapo sparčiausiai augant finansų rinka pasaulyje, dėl ko teisinis reguliavimas buvo būtinas. Šiame darbe siekiama išsiaiškinti ir pristatyti kriptoturto pagrindines savybes, apžvelgti MiCA reglamento taikymą specifiniams asmenims veikiantiems šioje rinkoje, taip pat retrospektyviai pažvelgti į Lietuvos bandymus sureguliuoti šią rinką, aptarti dabartinį reguliavimą ir išskirti esamus probleminius aspektus.

Pirmoje darbo dalyje analizuojamos kriptoturto ypatumai, kurie lėmė tai, jog būtent šiai turto rūšiai turi būti skiriama ypatingai daug dėmesio iš reguliacinės pusės. Šioje dalyje taip pat yra trumpai apžvelgiama pati kriptoturto rinka su skirtingais žetonų pavyzdžiais.

Antroje darbo dalyje yra apžvelgiamas MiCA reglamentas ir kaip yra reguliuojami skirtingo kriptoturto emitentai bei skirtingų paslaugų tiekėjai. Apžvelgus patį reglamentą yra tai pat pateikiamos jo stipriosios ir silpnos pusės.

Trečioje darbo dalyje yra retrospektyviai apžvelgiamas Lietuvos kriptoturto teisinis reguliavimas, peržiūrimi dabartiniai teisės aktai, kurių nuostatos yra taikomos šiam turtui ir taip pat išskiriami probleminiai aspektai Lietuvos reguliavime.

SUMMARY

Cryptoasset Markets Regulation (MiCA) and the Evolution of Cryptoasset Legal Regulation in Lithuania

Jevgenis Miniotas

Master's thesis analyzes the cryptoasset MiCA regulation and the evolution of cryptoasset legal regulation in Lithuania. The thesis examines not only the MiCA regulation or Lithuanian legal regulation but also considers the main characteristics of cryptoassets and the market. This topic is revealed by examining the current regulation of the cryptoasset market, market aspects and its evolution in Lithuania. A little more than a decade after the emergence of the first cryptoasset token, this market has become the fastest growing financial market in the world, which is why legal regulation was necessary. This thesis aims to clarify and present the main characteristics of cryptoassets, review the application of the MiCA regulation to specific persons operating in this market, as well as take a retrospective look at Lithuania's attempts to regulate this market, discuss current regulation and highlight existing problematic aspects.

The first part analyzes the peculiarities of cryptoassets, which have led to the fact that this type of asset must be given special attention from the regulatory side. This part also briefly reviews the crypto asset market itself with different token examples.

The second part of the paper reviews the MiCA regulation and how issuers of different crypto assets and providers of different services are regulated. After reviewing the regulation itself, its strengths and weaknesses are also presented.

The third part of the paper provides a retrospective overview of the legal regulation of crypto assets in Lithuania, reviews the current legal acts whose provisions apply to this asset, and also identifies problematic aspects in Lithuanian regulation.